ROČNÍK XLVI. (XVII.) ČÍSLO 3 / 2016

: ZA STAROU PRAHU :

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

Foto archiv Václava Aulického

Vzpomínka na levitující zlatou kouli fontány před Transgasem u Římské ulice. Tam už ale dlouho voda neteče a po kouli také není ani památky.

OBSAH

JAK SI STOJÍME S PAMÁTKAMI 2. POLOVINY 20. STOLETÍ, ANEB KAUZA TRANSGAS POKRAČUJE. TOVÁRNA F. J. MATERNA V "LASKAVÝCH RUKÁCH" DEVELOPERA. KLÁŠTER SV. GABRIELA NA SMÍCHOVĚ – STÁT SE ZBAVUJE BEURONSKÉ PAMÁTKY. KOLEM DOKOLA OKOLO KOLA... TAKHLE SE MĚSTO NEDĚLÁ, ANEB GLOSA K PLÁNOVANÉ VÝSTAVBĚ V OKOLÍ MASARYKOVA NÁDRAŽÍ. NEKÁZEŇ V KÁZNICI, ANEB OCHRANA PAMÁTEK V BRNĚ V PODÁNÍ POLITIKŮ A MINISTRA KULTURY. ARCHITEKTURA VE VÍRU DOTACÍ. ZAJÍMAVOSTI. ČLENSKÉ INFORMACE.

ISSN 1213-4228

V tomto čísle si přečtete, že ...

... z povrchu zemského mizí jedna vrstva historické architektury, str. 4

... památka v novém kontextu může ztratit mnoho ze své hodnoty, str. 9

... stát se lehkomyslně zbavuje další cenné památky, str. 14

: ZA STAROU PRAHU :

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

Ročník XLVI. (XVII.) číslo 3 / 2016

PAMÁTKOVÁ PÉČE VIZIONÁŘSKÁ

Sotva se najde jiný obor, který by byl spojen s konzervativismem, staromilstvím a zpátečnictvím tak, jako památková péče. Je to pochopitelné – copak se nesnaží chránit díla minulosti před nástrahami, které přináší žhavá přítomnost? Přesto je taková charakteristika nespravedlivá. Svědomitě vykonávaná památková péče musí brát ohled na budoucnost stejně, jako na věci minulé.

Lidé si obvykle začínají uvědomovat hodnotu některých věcí až ve chvíli, kdy o ně začínají přicházet. Je to sice klišé, ale platí – a svět památek je toho dokladem. A Památková péče by to měla reflektovat. Jejím úkolem je nejen chránit stavby, které mají všeobecně uznávanou hodnotu, ale také hledat hodnoty tam, kde zatím shoda nepanuje – jinými slovy má nejen chránit památky minulosti, ale také rozpoznávat památky budoucnosti. To je zároveň úkol nevděčný a pekelně těžký. Chce po člověku zbavit se všech možných předsudků a často i odhlédnout od osobních preferencí a navyklého vkusu. A samozřejmě ochotu jít proti většině.

Památková péče už mnohokrát prokázala, že tento úkol plnit dokáže. Jenom díky tomu se dnes můžeme těšit památkami 19. století, funkcionalismu, industriálu nebo třeba sorely – ve všech případech dlouho opovrhovanými vrstvami architektury. Nyní je ve hře česká architektura 60.–80. let 20. století. Výsledky ale tentokrát zatím nevypadají dobře. Uznaných památek je několik, zato seznam neprohlášených a někdy i zbořených roste (OD Ještěd, havířovské nádraží nebo naposledy Transgas a mnoho dalších), konsenzus se stále nedaří nalézt ani přes sílící hlasy na obranu této architektury ze strany odborníků.

Nezbývá než se ptát: zůstane památková péče oborem vizionářským, nebo se posune k čirému zpátečnictví?

Milí čtenáři, vývoj tohoto problému budeme sledovat.

Jakub Bachtík

AKCE PRO VEŘEJNOST

Program sledujte na www.zastarouprahu.cz, dále na letáčcích a vývěskách v knihkupectví Juditina věž.

HOVORY O PRAZE

Hovory o Praze se konají jednou za měsíc vždy v pondělí v 18 hodin v přednáškovém sále Národního technického muzea v Praze na Letné.

AKCE PRO VEŘEJNOST V JUDITINĚ VĚŽI

Program sledujte na www.zastarouprahu.cz, dále na letáčcích a vývěskách v knihkupectví Juditina věž.

Juditina síň, Mostecká 1 (vstup knihkupectvím), akce se konají zpravidla v pondělí v 18 hod., pokud není uvedeno jinak. Vstupné dobrovolné.

KNIHKUPECTVÍ JUDITINA VĚŽ

Mostecká 1, 118 00 Praha 1, otevřeno v pondělí až sobotu: 10–18 hod., v průběhu letních měsíců též v neděli.

Velký výběr pragensistické, místopisné, historické a památkářské literatury.
Informace na tel. 257 530 599, juditinavez@seznam.cz

Internetové knihkupectví: http://zastarouprahu.shop4you.cz/

Sleva pro členy Klubu 10 % z ceny zakoupeného zboží.

DOMÁCÍ RADA KLUBU ZA STAROU PRAHU PRO ROK 2016:

Předsednictvo: PhDr. Kateřina Bečková – *předsedkyně*

Ing. arch. Jan Bárta a PhDr. Richard Biegel, Ph.D. – *místopředsedové,* Mgr. Jakub Bachtík – *jednatel*

Členové: Ing. et Mgr. Eva Csémyová, Ing. Václav Jandáček, Ing. arch. Martin Krise, Mgr. Karel Ksandr, Bc. Anna Kusáková, Mgr. Michal Novotný, Ph.D., Bc. Pavla Priknerová, Mgr. Kateřina Samojská, Ph.D., Ing. arch. Miloš Solař, Ph.D., doc. PhDr. Josef Štulc, prof. PhDr. Rostislav Švácha, PhDr. Helga Turková, Ing. arch. Jan Veselý, Bc. Eliška Varyšová, Mgr. Veronika Vicherková, Anna Vinklárková, Ing. Karel Zeithammer

Revizoři: Doc. Ing. Zbyněk Bureš, Ph.D., PhDr. Kristýna Ledererová-Kolajová

Jednání domácí rady Klubu, která se konají vždy jednou za čtrnáct dní (sudý týden) ve středu od 18 hod. v Juditině věži, jsou přístupná členům Klubu.

Adresa kanceláře Klubu Za starou Prahu: Mostecká 1, 118 00 Praha 1
Návštěvní hodiny: vždy ve středu 15–17,30 hod.
Telefon: 257 530 599
E-mail: zastarouprahu@seznam.cz
Internetové stránky: http://www.zastarouprahu.cz
Stránky na Facebooku: Juditina věž, Klub Za starou Prahu, Nebourejte dům Václavské náměstí 47

Členství v Klubu Za starou Prahu je otevřené, členský příspěvek pro rok 2016 je stanoven takto: 450 Kč (základní), 250 Kč (studenti, důchodci), 100 Kč (člen, který je rodinným příslušníkem jiného člena a nedostává vlastní Věstník), nad 999 Kč (člen – mecenáš).
Přihlášky jsou pro zájemce k dispozici v knihkupectví Juditina věž, Mostecká 1 (pondělí – sobota 10–18 hod.), kde je možné též zaplatit členské příspěvky a získat informace o programu Klubu.

OBSAH

PAMÁTKOVÉ KAUZY

Jak si stojíme s památkami 2. poloviny 20. století, aneb kauza Transgas pokračuje
(*Veronika Vicherková*) 4

Továrna F. J. Materna v "laskavých rukách" developera
(*Kateřina Bečková*) 9

Klášter sv. Gabriela na Smíchově – stát se zbavuje beuronské památky
(*Jakub Bachtík*) 14

Kolem dokola okolo kola…
(*Kateřina Bečková*) 18

Takhle se město nedělá. K plánované výstavbě v okolí Masarykova nádraží
(*Anna Vinklárková*) 19

Z MIMOPRAŽSKÝCH KAUZ

Nekázeň v káznici, aneb Ochrana památek v Brně v podání politiků a ministra kultury
(*Anna Kusáková*) 24

Architektura ve víru dotací
(*Karel Hudeček*) 31

VZPOMÍNKY A JUBILEA

Dr. Ing. Miloš Kruml, čestný člen Klubu Za starou Prahu, sedmdesátníkem
(*Helga Turková*) 37

MUDr. Jordán Joachim, Praha 13. 5. 1943 – Praha 11. 7. 2016. K odchodu mecenáše Klubu Za starou Prahu
(*Helga Turková*) 39

DĚNÍ V KLUBU

Klubovní události v listopadu a prosinci 2016
(*Jaroslav Navrátil*) 41

Zajímavosti a novinky z knihkupectví
(*Jaroslav Navrátil*) 42

VYDÁNÍ ČASOPISU BYLO PODPOŘENO DOTACÍ MINISTERSTVA KULTURY ČR.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK KLUBU ZA STAROU PRAHU

ročník XLVI. (XVII.), číslo 3/2016
založeno 1910, přerušeno 1954, obnoveno 2000
Redakce: Mgr. Jakub Bachtík a PhDr. Kateřina Bečková
ve spolupráci s členy Domácí rady Klubu Za starou Prahu
Grafická úprava: Pavel Bosák
Číslo 3/2016 mělo redakční uzávěrku 31. 12. 2016.

JAK SI STOJÍME S PAMÁTKAMI 2 POLOVINY 20. STOLETÍ, ANEB KAUZA TRANSGAS POKRAČUJE

O plánované demolici budov tzv. Transgasu v centru Prahy jsme už ve Věstníku podrobně referovali. Klub se rozhodl, že se pokusí cenný komplex zachránit tím, že podá návrh na jeho zapsání mezi kulturní památky. Podnět dlouho vypadal nadějně, neboť ho podpořily odborné komise Národního památkového ústavu i ministerstva kultury. O to větší bylo naše zklamání, když z ministerstva dorazil závěrečný verdikt – zamítá se, Transgas památkou nebude. Naopak se stane dalším z pomníčků neblahého současného trendu, kdy je soustavně přehlížena hodnota architektury 70. a 80. let u nás.

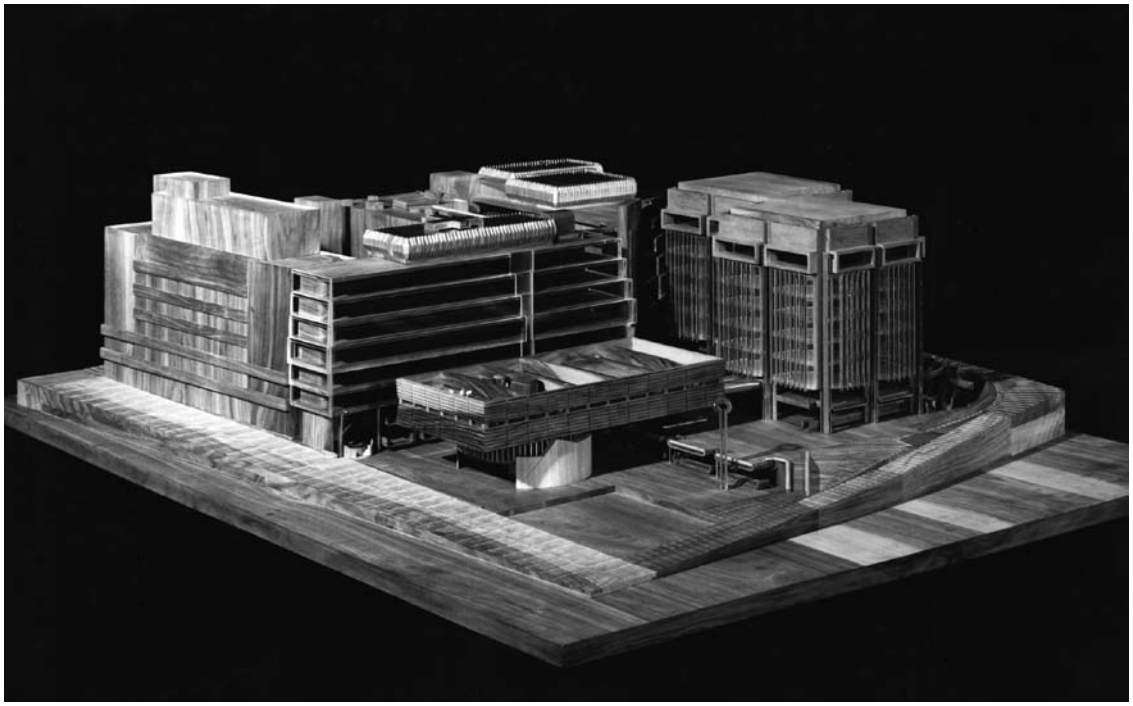

Transgas. Prováděcí model, konec 70. let 20. století. Foto archiv Václava Aulického.

V 70. letech proběhly v socialistickém Československu první konference, zabývající se otázkou památkové ochrany „mladé architektury“, tehdy zejména staveb z první poloviny 20. století. S tímto ve své době inovativním přístupem k ochraně kulturního dědictví se tak český stát ocitl v popředí světového vývoje v památkové péči. Nešlo tehdy však jen o funkcionalistické stavby, památková péče našla odvahu vzít pod svou ochranu i stavby takřka soudobé, a to pro jejich architektonickou kvalitu, nikoliv z důvodů ideologie, jak bychom možná očekávali. Ochrany se tak dostalo například bruselské restauraci Praha Expo 58 (chráněna od roku 1968), Fragnerově dostavbě Karolina, nebo brněnskému hotelu International (chráněn od roku 1987 do roku 2013, kdy byl památkové ochrany zbaven).

Ještě optimistická devadesátá léta přijala úkol vyrovnat se s vlastní minulostí vcelku otevřeně, čehož dokladem je mj. i památková ochrana takových staveb, jako je dům ČKD Na Můstku (1992), hotel Jalta, nebo dokonce Federálního shromáždění Karla Pragera (2000). V následujícím vývoji se však začaly prosazovat dvě protichůdné tendence, které lze s jistou mírou zjednodušení popsat na jedné straně jako nárůst zájmu a na straně druhé jako odmítnutí. První postoj se přitom týká především odborníků (není snad vědecké oborové instituce, která by poválečné architektuře nevěnovala některý ze svých výzkumných programů) a té části laické veřejnosti, jejíž náhled není deformován předsudky. Odmítnutí je na druhou stranu součástí obecného porevolučního vymezování vůči minulé éře. Všechny odkazy na dobu před rokem 1989 jsou v pohledu zatíženy stigmatem totality, které brání uznání jejich, často zcela zřejmých, kvalit. Tuto jednoduchou rovnici lze snadno převést i na půdu památkové péče: odborníci, kteří se přímo podílejí na dokumentaci a interpretaci architektonických hodnot za zvýšeného zájmu veřejnosti poukazují na nutnost záchrany alespoň nejcennějších objektů. Vůči nim však stojí instituce s rozhodovací

Dejvická telefonní ústředna. Foto archiv Václava Aulického.

pravomocí, jež bez hlubšího porozumění odmítají předložené návrhy a pod tlakem zájmů třetích stran odsuzují zbývající kulturní dědictví 2. poloviny 20. století k zániku. Dochází tak k podivnému rozevírání nůžek – stupeň poznání a míra hodnocení této architektury roste, stejně tak ale rostou i ztráty způsobené demolicemi nebo nešetrnými přestavbami. Vzniklý ostrý kontrast volá po systémové změně přístupu.

Opakovaně se přitom ukazuje, že nejslabší složkou systému památkové péče jsou jeho nejvyšší úrovně. Desítky odborně podložených podnětů, poukazujících na hodnoty té či oné stavby zůstávají bez odezvy a tato nečinnost vede k nevratnému ochuzení našeho kulturního dědictví. Ve specifických podmínkách Prahy neblahému stavu přispívá i skutečnost, že dosud neexistuje právně ukotvená koncepce územního rozvoje, která by umožnila ochránit i hodnotné stavby lokální úrovně, aniž by byly jmenovitě prohlášeny kulturní památkou.[1] Setkáváme se tak s případy, kdy soukromý majitel nechráněné stavby v dobré víře podniká kroky, které nutně vyvolají obrannou reakci a odpor odborníků. Jejich aktivita je pak napadána jako ad hoc vyvolaný proces, jehož cílem je nepřejícně zmařit podnikatelský záměr. Jakoby se přitom zapomínalo, že v základě ochrany kulturních hodnot stojí morální apel, nikoliv politické poměřování sil.

V uplynulém období jsme byli svědky mnoha příkladů, které tento stav barvitě ilustrují. Sledovali jsme případ Omnipolu, který, ač chráněn statutem pražské památkové rezervace, prošel deformující přestavbou,[2] příběh dejvické telefonní ústředny, jejíž vytříbená technicistní forma musí ustoupit administrativní novostavbě,[3] viděli jsme znehodnocující rekonstrukce stanic pražského metra, i zničení originálních interiéru 80. let (hotel Praha, banka ve Spálené ulici ad.)…

Zvláštní pozornost Klub věnoval souboru budov tzv. Transgasu. Areál, vystavěný v 70. letech 20. století podle projektu týmu Jindřich Malátek – Ivo Loos – Jiří Eisenreich – Václav Aulický, byl v srpnu 2015 odsouzen k demolici, jak o tom referovala ČTK. Při vědomí kvalit, které soubor v kontextu české architektury představuje, rozhodl se Klub vystoupit na jeho obranu a vypracoval počátkem září 2015 podnět k jeho památkové ochraně (ministerstvu kultury se naše podání dostalo 16. 9. 2015). Případ vzbudil mimořádný ohlas veřejnosti, během minulého roku snad neuplynul měsíc, aby se jím nezabývalo některé z médií. Přes tuto intervenci odsouhlasilo v říjnu 2015 pražské pracoviště NPÚ demolici a nedoporučilo areál památkově

1 Územně analytické podklady ustavené vyhláškou č. 500/2006 Sb. stavebního zákona č. 183/2006 Sb. V bodě č. 14. popisují Architektonicky cenné stavby a soubory; pro Prahu zpracovávány na základě usnesení Rady hl. m. Prahy č. 373 ze dne 20. 3. 2007.

2 Věstník Klubu Za starou Prahu, č. 2, 2015, s. 18–21. Výsledná rekonstrukce, která objekt ochudila o podstatné stylově čisté rysy i přiměřené proporce, je v konfrontaci s původně schválenými návrhy těžce vydobytým kompromisem, k jehož dosažení přispělo osobní nasazení odborníků památkové péče i aktivní přístup dosud žijícího autora, architekta Zdeňka Kuny.

3 Věstník Klubu Za starou Prahu, č. 1, 2013, s. 16–18. Též Vorlík P., Automatická telefonní ústředna Dejvice, in Slavné stavby Prahy 6, Praha 2009, s. 253–255.

chránit. Díky aktivitě Klubu, ke které se přihlásily i další osobnosti z řad odborné i laické veřejnosti, však byly v únoru 2016 povolány k jednání dvě odborné komise – Komise Ministerstva kultury pro hodnocení návrhů na prohlášení nemovitých věcí za kulturní památku a žádostí na zrušení prohlášení nemovitých věcí za kulturní památku (zasedala 5. 2. 2016), a dále odborná Komise pro ochranu památkového fondu vzniklého ve druhé polovině 20. století při Národním památkovém ústavu. Obě tato grémia jednoznačně doporučila Transgas k památkové ochraně. V březnu 2016 proto Ministerstvo zahájilo řízení o prohlášení Transgasu kulturní památkou. V listopadu 2016 jej však ukončilo s negativním, a tedy odsuzujícím výrokem. Ministerstvo kultury České republiky tak vyhovělo žádosti soukromého investora a dalo větší váhu jeho důkaznímu materiálu, než dokladům vlastních nestranných grémií. Je přitom příznačné i to, že nejsilnějším argumentem pro toto rozhodnutí byla stejně jako v podobných případech ekonomická náročnost provozu a špatný technický stav objektů, nikoliv nízká architektonická a historická hodnota stavby.

Typický požadavek vyhovět standardům novostaveb, který vždy zaznívá v případě „mladých památek“, nás vrací zpět do abstraktnější roviny, a poukazuje na zranitelnost specifické součásti kulturního dědictví. Ve stávající situaci se tak vynořuje otázka, co po nás zbude. Respektive: co po nás nezbude, protože i to zaniklé a zmizelé má svoji výpovědní hodnotu.

Bourání hotelu Praha.
Foto Matyáš Kracík, duben 2014.

Omnipol. Současná rekonstruovaná podoba je těžce dobytým kompromisem, přesto kompozice ztratila řadu promyšlených detailů a zejména ušlechtilé proporce.
Foto Matyáš Kracík, listopad 2015.

Dovětek na závěr: výše uvedené odborné komise se současně s případem Transgasu zabývaly další pětici pražských staveb, z nichž čtyři byly doporučeny k památkové ochraně. Z nich bylo, pokud je nám známo, zahájeno řízení o prohlášení pouze u dvou staveb – budovy Omnipolu a areálu Tansgasu – a v obou případech bylo uzavřeno negativně. Odborně zpracované podklady pro správní řízení se často nedostanou k projednání i několik let; když uvážíme, že jedním z kritérií památkového hodnocení je i míra autenticity a zachování objektu, nevěstí tento trend nic dobrého.

(Zatím) poslední prohlášenou kulturní památkou poválečné architektury na území Prahy je tak stále Obchodní dům Máj, prohlášený v roce 2007, tedy před deseti lety.[4]

Transgas – kalendárium kauzy

3. 8. 2015 – zpráva ČTK o plánované demolici;

16. 9. 2015 – naše podání podnětu na prohlášení Transgasu za kulturní památku na MK ČR;

24. 9. 2015 – stavební úřad žádá NPÚ o odborné vyjádření k odstranění stavby;

24. 9. 2015 – na Památkové radě NPÚ, ÚOP v Praze je projednáván záměr novostavby v místě demolovaných objektů, prezentovaný autorem arch. Jakubem Cieglerem. Návrh zástavby byl předveden s tímto závěrem: *Památková rada bere na vědomí záměr investora a projektanta při řešení urbanistických a architektonických otázek spojených s návrhem demolice a novostavby na místě centrály TRANSGAS (budovy Ústředního dispečinku tranzitního plynovodu, Federálního ministerstva paliv a energetiky a Světové odborové federace). Předložený návrh považuje Památková rada za akceptovatelný základ pro řešení kvalitní, urbanisticky přívětivé a s okolím konzistentní zástavby.*

15. 10. 2015 – MK ČR žádá NPÚ o odborné stanovisko k návrhu Klubu;

Živoucí městský prostor. Piazzeta nebo parkoviště? Foto archiv Václava Aulického

Uliční parter plynule pokračuje ve zklidněném prostoru piazzety. Vrstvená struktura stavebních hmot zohledňuje měřítka okolní zástavby. Výška věžáků byla regulována podle proporcí budovy Národního muzea. Foto archiv Václava Aulického

4 Za upřesnění děkuji Ing. arch. Matyáši Kracíkovi.

Nedotažená idea? Takto již areál Transgasu nespatříme, intimní prostor volných teras byl koncem 90. let od ruchu magistrály oddělen novostavbou administrativní budovy Panorama Business-centrum. Foto archiv Václava Aulického, konec 70. let 20. století.

26. 10. 2015 – NPÚ ÚOP v Praze vydává kladné vyjádření k demolici, a to *„vzhledem k tomu, že stávající zástavba v místě navrženého objektu, přestože se jedná o architekturu s kvalitním detailem, neplní již svou funkci a hmotově i měřítkem poškozuje prostředí památkové zóny“*. A dále se zde uvádí: *„V souvislosti s navrženými demolicemi byl podán občanským sdružením Klub Za starou Prahu návrh na prohlášení budov navržených k demolici za kulturní památku. Dle informace z Ministerstva kultury (z 15. 10. 2015) nebylo doposud řízení o návrhu na prohlášení za kulturní památku zahájeno.“*. Viz čj. NPÚ-311/72109/2015 z 26. 10. 2015;

Fontána. Voda už nepoteče. Foto archiv Václava Aulického.

30. 10. 2015 – Magistrátní odbor památkové péče MHMP vydává závazné stanovisko povolující demolici objektů;

14. 12. 2015 – KZSP podává doplnění návrhu referencemi dle požadavku MK. Dále KZSP píše otevřený dopis ministru kultury, v němž jej vyzývá k aktivnějšímu přístupu k ochraně poválečné architektury, a otevřený dopis odborníkům památkové péče, v němž je vyzývá k témuž;

únor 2016 – k jednání je povolána Komise Ministerstva kultury pro hodnocení návrhů na prohlášení nemovitých věcí za kulturní památku a žádostí na zrušení prohlášení nemovitých věcí za kulturní památku (zasedá 5. 2. 2016), a dále odborná Komise pro ochranu památkového fondu vzniklého ve druhé polovině 20. století NPÚ – obě tyto odborné komise doporučují Transgas památkově chránit;

16. 3. 2016 – MK zahajuje řízení o prohlášení Transgasu za kulturní památku;

12. 9. 2016 – účastníci řízení dostávají možnost, vyjádřit se ke shromážděným důkazům, popřípadě je doplnit podklady vlastními, což investor učinil;

30. 11. 2016 – po vypořádání dodatečných připomínek ukončilo MK řízení se závěrem, že **neprohlašuje** soubor staveb Transgasu za kulturní památku.

Tím ale příběh nekončí. V lednu 2017 zorganizovala nezávislá inciativa Architektura 489 petici za zachování cenného souboru a byla podána žádost o přezkum ministerského rozhodnutí.

Veronika Vicherková

TOVÁRNA F. J. MATERNA V "LASKAVÝCH RUKÁCH" DEVELOPERA

Přibližně před čtyřmi lety jsme v malé skupince členů Klubu Za starou Prahu procházeli ulicemi holešovického poloostrova a připadali si jak komise sčítající škody po řádění nějakého živlu a zároveň s obavami očekávající i ztráty budoucí. Ten živel kosil malé továrničky jak mor. Na rohu Osadní a Dělnické ulice jsme se na chvíli zastavili před kubistickým průčelím bývalé továrny Materna. Rostislav Švácha v předtuše možného nežádoucího vývoje nabádal: Jestli tohle není ještě prohlášeno za památku, je třeba návrh podat co nejdříve. Naštěstí jsme se rychle uklidnili, Maternova továrna již status kulturní památky měla. Byl ale náš klid namístě?

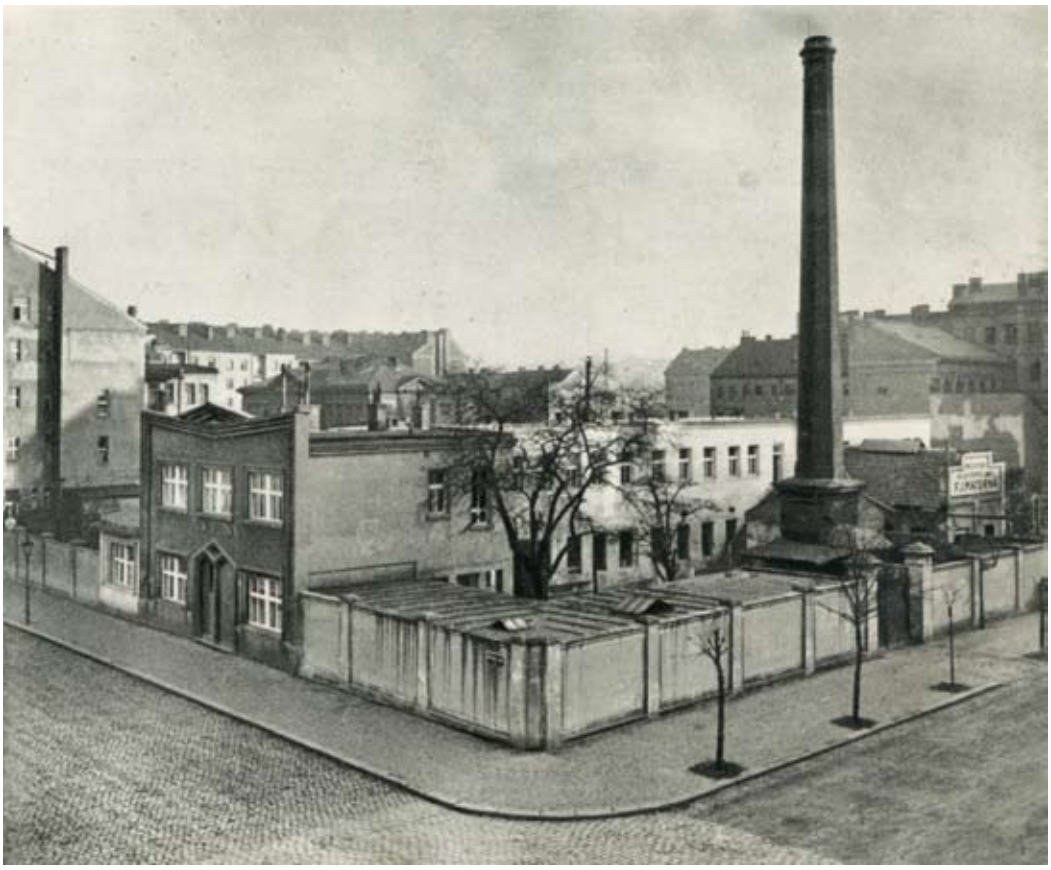

Původní vzhled holešovické továrny po kubistické přestavbě v roce 1920. Z firemního tisku k 50. výročí založení firmy F. J. Materna, 1932.

Holešovický industriální kontext

Pozemky holešovického meandru byly ještě v polovině 19. století čistě zemědělskou krajinou vroubenou při břehu řeky dvěma osadami, Bubny na jihu a Holešovicemi na severu. Mezi nimi byla jen pole. Výstavba Severní státní dráhy a blízkost nového bubenského nádraží znamenala ale velkou pobídku tyto zástavbou dosud opomíjené končiny v blízkosti Prahy výhodně využít pro průmyslové podnikání. Proto byly pozemky Holešovic zastavovány továrničkami a různými výrobními podniky nejméně o dvě desítky let dříve, než činžovními domy. Továrníci odkupovali bývalé zemědělské pozemky v podobě úzkých a hlubokých parcel. Směrem do ulice postavili zpravidla administrativní budovu, podobající se vile, nebo malému činžáku, ostatně rodina majitele tam obvykle i bydlela, hlouběji do dvora byly výrobní provozy. Na uliční průčelí většinou navazoval vraty uzavíratelný průjezd pro povozy. V době, kdy byly zpracovány nové regulační plány holešovického poloostrova, a to již jako součásti Prahy, neboť Holešovice-Bubny byly připojeny ku Praze v roce 1884 jako její VII. čtvrť, byly již dříve zastavěné a výrobními podniky využité pozemky respektovány. V důsledku toho není nikde v Praze průmyslová zástavba srostlá či prorostlá tak dokonale a v takovém rozsahu se zástavbou obytnou jako právě zde. Bývalé průmyslové podniky se zcela ukázněně řadí svými průčelími do

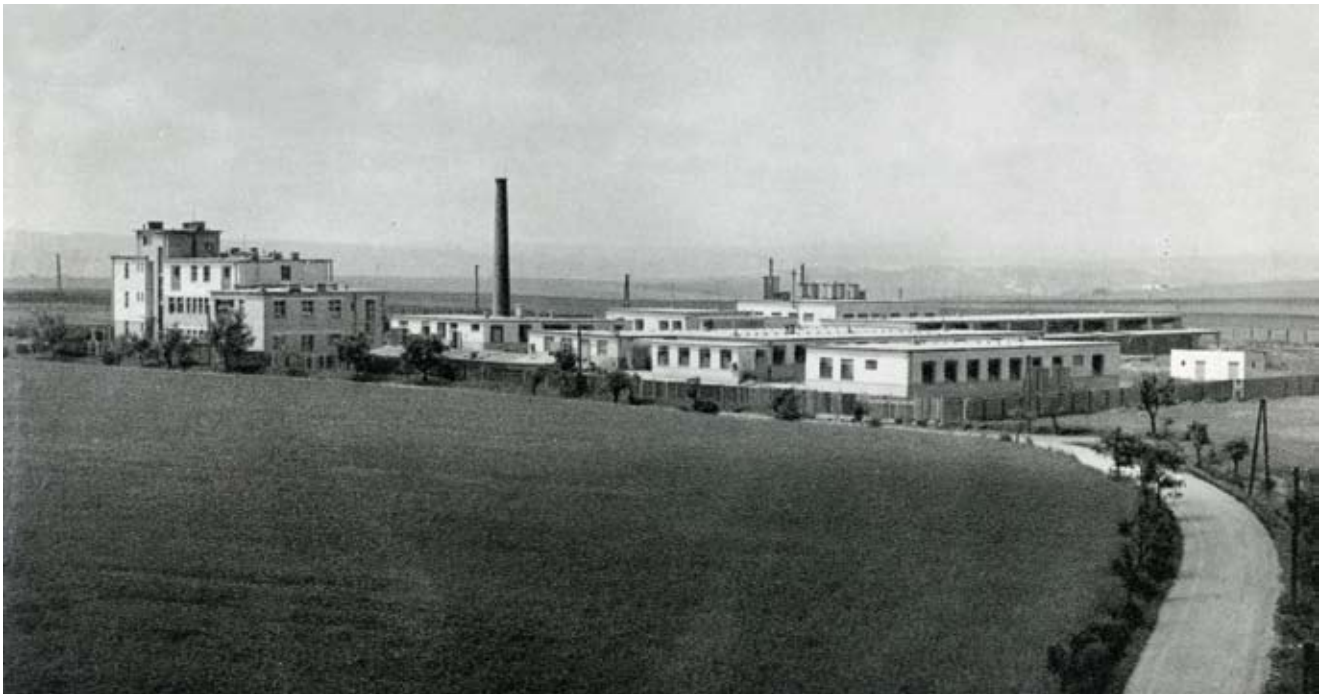

Nová moderní továrna firmy Materna v Hostivaři v roce 1932.
Z firemního tisku k 50. Výročí založení firmy F. J. Materna, 1932.

uliční fronty a svůj původ prozrazují jen typickými prvky své architektury nebo strukturou zastavění pozemku. Prolnutí obou typů zástavby však také znamená velkou variabilitu hmot a dramatické střídání objemů budov v ulici. Tato situace je unikátní a dává Holešovicím mimořádnou, leč dosud ne zcela doceněnou osobitost.

Protože málokterá industriální stavba byla v minulosti koncipována natolik architektonicky invenčně, aby byla hodna prohlášení za památku, či tak vhodně, aby byla využita konverzí k novému účelu, jsou tyto spíše drobné budovy rozeseté po celé čtvrti vítanou kořistí developerských predátorů, kteří na jejich místě budují zejména soubory bytových domů. Z principu tento trend zavrhovat nelze, vždyť každá industriální budova měla kolem sebe sklady, provizorní stavby, kůlny, průjezdy a plochy pro stání povozů, které způsobovaly, že zástavba zde byla řídká a zahušťována byla již od konce 19. století při naplňování regulačního plánu. Proč bychom něčemu podobnému měli bránit nyní? Rozdíl tu ale přece jenom je. Dříve byly zastavovány zejména nevyužité nebo zbytné plochy a samotné továrničky stále sloužily původnímu nebo pozměněnému účelu, po roce 1948 např. jako sídla různých národních podniků a výrobních družstev. Nyní by mohly při dobré vůli sloužit dál a některé z nich skutečně také slouží (architektonické a umělecké ateliéry, kluby, prodejní, výstavní a prezentační prostory, sídla firem… atd.), jiné jsou ale zároveň v hledáčku stavebních podnikatelů, kteří nepřestávají usilovně pátrat po parcelách pro své nové projekty a jejichž ekonomická síla i společenský vliv jsou vysoké. Vždyť Holešovice se nyní staly jednou z populárních obytných čtvrtí. I proto současní stavebníci chtějí stavět rychle, efektivně a na volné ploše, pro žádnou památkově nechráněnou stavbu, natož pak stavbu industriální, nemají ani zbla pochopení, a pokud narazí na stavbu již památkově chráněnou, kterou zachovat přece jen musí, tedy ji alespoň obestaví, nebo jinak zmrzačí. Sama materie sice zůstává, ale duch se ztrácí… A to je i současný případ kubistické budovy bývalé továrny F. J. Materny, která se ocitla v "laskavých rukách" developera…

Tovární značka. Z firemního tisku k 50. Výročí založení firmy F. J. Materna, 1932.

Budova bývalé továrny F. J. Materny před demolicí bočních křídel.
Foto Pavel Hroch, 2013.

F. J. Materna, První česká továrna na laky, fermeže a barvy

Maternova továrna byla v období první třetiny 20. století ve svém oboru pojmem. Zakladatel firmy F. J. Materna (1859-1929) měl od roku 1882 drogistický obchod, později velkoobchod v Praze na Novém Městě (v ulici Bredovské, později ve Zlatnické a od roku 1900 měl navíc vlastní dům na Senovážném náměstí). Ve spisku k padesátiletí firmy vydanému v roce 1932 se o zakladateli a jeho gründerské době dočteme tato vzletná, ale jistě výstižná slova: *"Vidíme, že již tehdy uplatňoval se u nás přirozený, ač mimovolný amerikanismus. Počátečným kapitálem bývala téměř bez výjimky jen bystrá obchodní fantazie a rozhodnost s houževnatostí. Byl to kovově pevný a tvárně pružný materiál, z něhož tehdejší doba razila četné zakladatele domácích firem velkoobchodních i průmyslových."*[1] V roce 1893 zakoupil Materna již existující tovární objekt s pozemkem v Holešovicích na nároží Dělnické a Osadní ulice čp. 313 a zahájil zde výrobu barev, laků a fermeží, pro kterou mu ve starých provozovnách již nezbývalo místo. Areál postupně rozšířil včetně obytného domu pro zaměstnance.

Od roku 1915 byl společníkem firmy zakladatelův syn Viktor Materna (1889-1935), s jehož aktivitou je spojeno několik významných rozhodnutí. Především je zrušen velkoobchod s drogistickým zbožím a firma se napříště zaměřuje výhradě na prosperující výrobu barev a laků dle vlastních technologií a jejich neustálé vylepšování, k čemuž slouží i firemní výzkum a laboratoře. Současně, kolem roku 1920, je zadáno provedení přestavby budovy holešovické továrny architektu Rudolfu Stockarovi, a tak vzniká ono ikonické průčelí v kubistickém stylu, do něhož se výrazně promítá tvar písmena M, mimochodem pro špičaté a lomené tvary kubismu jako dělaný. Omítané plochy fasády byly údajně provedeny v temně fialové barvě a profilovaný rámec z umělého kmene byl zdůrazněn barvou bronzovou. Přestože nám asi tato barevná kombinace připadá trochu divoká, je třeba si uvědomit, že výrobce barev používal průčelí své továrny také jako poutač reprezentující náplň firmy.

Od roku 1922 je řízení podniku již zcela převedeno na Viktora Maternu, který si vede natolik úspěšně, že v době padesátiletého výročí firmy v roce 1932 buduje novou továrnu na prostorném dosud nezastavěném území v Hostivaři. Protože barvy a laky jsou silně hořlavým materiálem, nová továrna nebyla postavena jako jedna budova či hala, ale podle moderních principů jako soustava pavilonů v účelném řádkovém uspořádání, kde každá z budov byla určena jinému typu výrobku nebo obslužné náplni (výroba olejů, výroba emailů, výroba stříkaných laků a laků lihových, výroba suchých barev, laboratoře, jídelny, umývárny, šatny, výpravna zboží, garáže apod.). Soustava bíle omítnutých

1 Firemní brožůra k 50 letům existence firmy „1882–1932 / F. J. M.“. Muzeum hl. m. Prahy, inv. č. H 237 985

Průčelí továrny po odbourání bočních křídel autosalonu a ostatních staveb na pozemku. Foto K. Bečková, leden 2017

vzdušně působících funkcionalistických pavilonů na hostivařské pláni byla pravděpodobně rovněž dílem architekta Rudolfa Stockara.

Podnik zdárně přečkal úskalí v podobě předčasné smrti Materny mladšího i druhé světové války a poté byl znárodněn. Vznikl národní podnik Spojené továrny na barvy a laky, později zkrácený na Barvy a laky. V roce 2001 byly původní budovy Maternovy továrny v Hostivaři, již ovšem přestavěné k nepoznání zbořeny, zbylo jen nepatrné torzo.

Holešovická budova s kubistickým průčelím měla větší štěstí. Připadla národnímu podniku Autorenova a firmy věnující se automobilům zde působily i po roce 1989.[2]

M jako Materna

Budova s kubistickou hříčkou v podobě písmene M, čp. 313 v Holešovicích byla vizuálně poškozena, když byly do jejího průčelí vloženy výběhy reklamních lišt bočních přízemních prodejních ploch autosalonu při přestavbě kolem roku 1995. Z tohoto řešení je cítit snaha o invenční napojení na kompozici původního průčelí, ale ve skutečnosti jde o mimořádně drzý a necitlivý zásah. Přesto zůstávala jednopatrová kostka budovy s kubistickým průčelím stále ještě dominantou velkého nárožního pozemku.

Nyní je všechno jinak. Pozemek s Maternovou továrnou si vyhlédla developerské společnost Pankrác a. s., která pod značkou Vivus buduje byty na různých místech Prahy. Pro tento případ založila dceřinnou akciovou společnost Vivus Osadní, která zahájila v prosinci 2016 stavební práce na bývalém Maternově pozemku v nároží Osadní a Dělnické ulice demolicí původních budov. Na pozemku zůstala stát jen památkově chráněná kubistická stavba zbavená všech přístavků a hospodářských stavení.

Developer o nové výstavbě na svém webu píše: *„Jedná se o rezidenční projekt o 123 bytech (…), rozdělen bude na objekty A, B, C a D. Mezi objekty A a C se bude nacházet chráněný kubistický objekt K, který zůstane zachován a bude obestavěn, čímž získají objekty A a C zajímavý nádech a bude k dispozici i několik zajímavých bytů přímo nad tímto chráněným objektem. Dominantní rohový objekt A nabídne zejména z vyšších pater hezký výhled na Prahu…“*[3]

2 Podrobně se historií Maternovy továrny zabývá kapitola na webu Industriální topografie, který vede Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT: http://www.industrialnitopografie.cz/karta.php?zaznam=V004196

3 Popis projektu na webu developera: http://vivus.cz/osadni/popis.php?lg=cz, vyhledáno 17. 1. 2017.

Plánek a vizualizace budoucí zástavby z webu developera.
http://vivus.cz/osadni/popis.php?lg=cz, vyhledáno 17. 1. 2017.

Ano, Maternova kubistická kostka sice zůstane zachována, bude ale obestavěna a tak degradována na pouhou, byť kuriózní výplň stavby, čímž získají sousední objekty „zajímavý nádech" a vznikne dokonce „několik zajímavých bytů" přímo nad tímto objektem. Zatímco sama památková stavba ztratí svůj třetí rozměr a stane se něčím podobným jako jedna z barevných plošek na Rubikově kostce. Nevidím ani náznak pokory a úcty vůči té pozoruhodné stavbičce a její historii, která má tisíckrát větší kulturní hodnotu, než celý projekt.

Dovolím si závěrem naznačit, jak bych si představovala, že měl developer postupovat. Především měl projevit chráněné historické stavbě úctu tím, že by s průčelím novostavby do Dělnické ulice ustoupil o několik metrů dozadu, aby si kubistická stavba zachovala svoji hmotu a zůstala stát v ulici alespoň částečně jako solitér.[4] Tím by vtiskla novému obytnému souboru mnohem výraznější a osobitější charakter, který by ho odlišil a ozvláštnil oproti jiným projektům. Je sice pravda, že by tak developer přišel o pár metrů čtvrtečních plochy vnitrobloku, ale to je také vše, o co by přišel, protože metry užitné plochy by na velkém pozemku architekt jistě dokázal dohnat jinak. Případnou ztrátu by ale bohatě vyvážil zisk morální a kulturní. Škoda…

Kateřina Bečková

4 Ustoupení z uliční čáry je ostatně pro pražskou zástavbu běžné, podle stavebních předpisů z doby Rakousko-Uherska i mezi válkami musela být výška nového domu v jistém poměru k šířce ulice, pokud nebyla ulice dost široká, muselo průčelí jednoduše ustoupit.

KLÁŠTER SV. GABRIELA NA SMÍCHOVĚ – STÁT SE ZBAVUJE BEURONSKÉ PAMÁTKY

V poslední době média přinesla zprávu o snaze eráru zbavit se aukčním prodejem řady nevyužívaných nemovitostí, mezi které patří i významné kulturní památky. Mimořádný rozruch způsobila zejména dražba pražské Invalidovny, o níž ale v hodině dvanácté projevil zájem Národní památkový ústav. Nyní se připravuje prodej dalšího historického skvostu – ministerstvo vnitra hledá v aukci zájemce o klášter sv. Gabriela, který proslul unikátně dochovanými cykly nástěnných maleb tzv. beuronské školy z přelomu 19. a 20. století a dosud byl využíván pro potřeby státního podniku Česká pošta. Klub je plánovaným prodejem znepokojen. Nezpochybňuje pochopitelně právo státu prodávat svůj majetek, ani se nesnaží tvrdit, že cenná památka nemůže ve správě soukromého vlastníka vzkvétat. Na základě dosavadních zkušeností ale Klub považuje za důležité, aby stát při prodeji nemovitosti dokázal stanovit takové podmínky, které zajistí, že nový majitel bude s památkou zacházet ohleduplně a s respektem k jejím historickým a uměleckým hodnotám. Klub Za starou Prahu proto dne 19. 12. 2016 oslovil ministerstvo vnitra dopisem následujícího znění:

Klášter sv. Gabriela na Smíchově. Pohled na areál při nároží Holečkovy a Švédské ulice. Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

Vážený pane ministře,

obracíme se na Vás v souvislosti s medii zveřejněnou informací o chystaném prodeji významné kulturní památky, bývalého kláštera sv. Gabriela benediktinek beuronské kongregace s kostelem Zvěstování Panně Marii v Praze na Smíchově. Předmětná nemovitost čp. 106, parc. č. 3147/1 v katastrálním území Smíchov je dosud majetkem České republiky, právem hospodařit disponuje Česká pošta, s. p.

Neorománská architektura bývalého kláštera sv. Gabriela z let 1888–1914 a především kostela Zvěstování Panně Marii v Praze ukrývá unikátní, dosud nerestaurované rozsáhlé nástěnné malby Beuronské umělecké školy, proslulého uměleckého hnutí z přelomu 19. a 20. století, které zanechalo stopy po celé střední Evropě. Malířská výzdoba kláštera sv. Gabriela má z hlediska výtvarného umění mimořádný význam nejen z hlediska České republiky, ale i v evropském kontextu, neboť se jedná o jediné zachované monumentální dílo vzniklé pod přímým vedením zakladatele beuronského uměleckého stylu P. Desideria Lenze. Beuronská výzdoba provedená v dalších klášterech totiž byla

Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie.
Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

zničena ve 2. světové válce (např. Monte Cassino nebo pražské Emauzy), nebo poškozena adaptacemi a úpravami ve 20. století. Význam architektury a výzdoby smíchovského kláštera navíc nespočívá pouze v jejich výjimečných uměleckých kvalitách, ale také v kulturněhistorických souvislostech. Beuronské umění totiž mělo rozhodující vliv na tvorbu řady vynikajících tvůrců působících na našem území – např. na slovinského architekta Josipa Plečnika, který ve 20.–30. let 20. století pracoval na úpravách Pražského hradu, na Jana Kotěru, Alfonse Muchu, Felixe Jeneweina a další. Objekt je pro svou nepochybnou hodnotu zapsán na seznamu kulturních památek (r. č. 40328/1-1379), podle názoru řady odborníků jsou ale jeho kvality takové, že by opravňovaly zařazení areálu mezi naše Národní kulturní památky.

Význam celého areálu byl zhodnocen v řadě odborných i populárně naučných pracích. Přesto klášter sv. Gabriela zůstává stranou zájmu veřejnosti, na čemž se patrně podepsal fakt, že v interiérech kláštera byla většina fresek zabílena (pod tímto nátěrem jsou ovšem malby téměř v celém rozsahu zachovány). Hodnoty areálu si ale dobře uvědomoval už Československý stát, který zde ve 30. letech 20. století zřídil Poštovní muzeum, což by i dnes byla zcela důstojná náplň odpovídající významu i historii objektu. Přesto dospělo vedení České pošty k rozhodnutí tento objekt prodat.

Klub za starou Prahu pokládá rozhodnutí prodat tento objekt za sporné – jsme přesvědčeni, že vhodnější by bylo využít jej pro potřeby zmíněného Poštovního muzea (doplněného expozicí s restaurovanou výmalbou), nebo jiné složky státu (sídlo úřadu, kulturní instituce apod.). Pokud nicméně bude Ministerstvo vnitra trvat na prodeji objektu, žádáme o stanovení takových podmínek, které zabrání devastaci této unikátní památky v případě přestavby na jiné, například komerční hotelové využití. Dále žádáme o zajištění toho, aby byl kostel sv. Gabriela i nadále k dispozici pro stávající bohoslužebné využití, jak zněla podmínka prodeje kláštera v roce 1919 na Československý stát.

Chtěli bychom v této souvislosti znovu zdůraznit skutečnost, že se jedná o zapsanou kulturní památku podléhající ochraně podle zákona č.20/1987 Sb. To znamená, že vlastník objektu s ním nemůže v žádném případě volně zacházet jako při běžné stavební produkci. Valná většina plochy stěn nejen kostela, ale i celého kláštera, je pod dnešním zabílením pokryta nástěnnými malbami, které především jsou chráněny zákonem, takže jakékoliv razantní zásahy – např. úpravy otvorů – zde nemohou být akceptovány. Předmětem ochrany jsou i sousední pozemky parkového charakteru, tedy plochy nezastavitelné případnými novostavbami. Vzhledem k tomu, že klášter je památkou mezinárodního významu, hrozily by neuváženým

Interiér zastřešeného rajského dvora.
Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

Pohled do nádvoří.
Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

Schodiště v budově kláštera. Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

postupem při obnově komplexu nejen nenahraditelné kulturní ztráty, ale také újma na pověsti České republiky jako kulturní země, která je ohleduplná ke svému historickému dědictví.

Vážený pane ministře, naléhavě Vás žádáme, aby uvedené skutečnosti byly prodávající České poště připomenuty a aby byly zdůrazněny, též zájemcům o koupi areálu, kteří je budou muset zapracovat do svých úvah o využití celého komplexu. Neprodává se zde ani obyčejná nemovitost, ani potenciální stavební parcela, ale architektonické a umělecké dílo prvořadého významu.

S pozdravem a nadějí, že naše upozornění vezmete laskavě v úvahu,

PhDr. Kateřina Bečková, předsedkyně KZSP
Ing. arch. Jan Bárta, místopředseda KZSP

Ministerstvo odpovědělo 10. ledna 2017 dopisem podepsaným Mgr. Pavlem Vařekou, ředitelem kanceláře prvního náměstka ministra vnitra, ve kterém nás ujišťuje, že příprava prodeje probíhá v pořádku a se zřetelem k hodnotě prodávané stavby. Uchazeči o nemovitost jsou podle ministerstva na její památkový status upozorněni a o obnově služebnosti k liturgickému užívání kostela ve prospěch katolické církve probíhají se zástupci církve jednání. Klub se proto rozhodl na prodej krátkým dopisem upozornit přímo Jeho Eminenci Dominika kardinála Duku.

Průběh prodeje památky bude Klub dále sledovat.

Jakub Bachtík

Nyní je klášter na prodej. Foto Zdeněk Lefan, leden 2017

KOLEM DOKOLA OKOLO KOLA...

V letních měsících roku 2016 ta zpráva suverénně plnila média: na Smíchově u Vltavy má vyrůst šedesátimetrové ruské kolo. Udeřila snad okurková sezóna v plné síle? Je to žert, provokace, nebo pouhá infantilita?

Kdepak Smíchov budoucnosti! Tohle je Marseille dneška, turistická první liga, do níž se, doufejme, Praha nikdy neprobojuje. Foto: K. Bečková, srpen 2016.

Z médií bylo možné se dozvědět, že investorem této turistické atrakce má být společnost Timsbury Capital, která byla založena v dubnu roku 2016 speciálně pro realizaci tohoto projektu Prague Wheel.[1] Společnost získala podporu Prahy 5, ovšem bez svolení památkových orgánů kolo stavební povolení dostat nemůže a památkáři se již veřejně vyjádřili, že záměr v prezentovaném rozsahu nepodpoří. Přesto byla mezi Prahou 5 a investorem podepsána smlouva o pronájmu pozemku na Hořejším nábřeží. Jeden z jejích bodů říká výslovně, že v případě, že nájemce nezíská pravomocná rozhodnutí ke stavbě kola do 1. 11. 2017, nájemní smlouva zaniká. Proč potom podepsal investor smlouvu a bude vynakládat peníze na projekční přípravu, když v jeden z nezbytných předpokladů realizace, tedy v kladné vyjádření památkářů doufat nemůže. Nebo může? V Praze se občas dějí překvapivé věci…

Ruské či vyhlídkové kolo je nepochybně hezká atrakce. Nejlépe mu sluší prostředí zábavního parku, ale prosperuje také v městě, kde má už turismus zcela navrch a zábavnímu parku se začíná podobat město samo o sobě. Snaha o postavení kola v Praze je proto závažným signálem, že uvažování podnikatelů i městské části Prahy 5 se ubírá tímto pochybným směrem. Klidně prodají duši za pouťové pozlátko. Kolo na smíchovském břehu nemůže mít přece žádný dopad na turistické zatraktivnění Prahy 5, jak se starosta městské části domnívá. Ze smíchovského břehu by návštěvník atrakce stejně vnímal jen historické město a pátá městská část za zády by mu byla ukradená před tím i po tom. Jestli chce samospráva městské části přilákat turisty, nechť se zasadí o nápravu neblahého osudu Cibulky, Buďánek a dalších usedlostí, nebo vhodného využití unikátního kláštera sv. Gabriela v Holečkově ulici, který v tuto chvíli orgány státu neuváženě prodávají.

Kateřina Bečková

1 http://www.lidovky.cz/ruske-kolo-na-smichove-za-200-milionu-ho-postavi-firma-s-kapitalem-12-tisic-1n5-/zpravy-domov.aspx?c=A160721_152647_ln_domov_hm

TAKHLE SE MĚSTO NEDĚLÁ. K PLÁNOVANÉ VÝSTAVBĚ V OKOLÍ MASARYKOVA NÁDRAŽÍ

Rozhovor s vedoucím projektu Central Business District Pavlem Streblovem[1] nebo Petrem Paličkou, ředitelem společnosti Penta Investment,[2] je plný zářivých obrazů budoucnosti: ze špinavého brownfieldu uvnitř města bude nový administrativní okrsek, plný obchodů a služeb, s upraveným veřejným prostorem (to je dnes přeci aktuální téma). Jde o rozvoj celé lokality, o to, jak Penta řeší dlouholeté problémy města: nadchod pro chodce (přestřešení) Masarykova nádraží (navíc s terasami a kavárnami), úpravu autobusového nádraží Florenc, překonání magistrály. A také o to, jak v mezinárodní soutěži vybrali Zahu Hadid, architektku světové úrovně, přičemž Vám budou ukázány líbivé vizualizace z nadhledových perspektiv. Co se za nimi ovšem ve skutečnosti skrývá?

Penta slibuje veřejný prostor, ovšem ne městkého, ale předměstského charakteru. Převzato z: http://www.pentainvestments.com/cs/investments/project/masaryk-station-investment-4dFrNr.aspx, vyhledáno 29. 11. 2016.

Zmiňovaná „soutěž“ rozhodně nebyla regulérní soutěží dle pravidel České komory architektů, ale obchodní soutěží připravenou, vyzvanou a hodnocenou developerem, tedy soutěží, jejíž veškerá pravidla a výsledky určoval pouze developer.[3] Zaha Hadid dost možná viděla „Masaryčku“ jen z rychlíku a snad „skicla“ někde u oběda svoji představu reagující na požadavky developera a rozhodně nemusí být nejadekvátnějším autorem koncepce rozvoje tohoto území. A když zástupci Penty na prezentacích tvrdí, že jim jde o veřejné blaho a transformaci celého území, neznamená to, že nechtějí vydělat. Florentinum, které Pentu stálo 5,4 mld, se podařilo prodat Čínskému investorovi za 7,6 mld,[4] a právě tyto peníze Penta na novou investici má. Takže dle poměrového odhadu postaví administrativní objekty v ulici Na Florenci a další části projektu bude prodávat a ideálně i s potřebnými povoleními ke stavbě.

1 Údaje převzaty z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/spolecnost/_zprava/anketa-projekt-penty-pro-okoli-masarykova-nadrazi-je-nejvetsi-prusvih-za-poslednich-25-let--1614227, vyhledáno 27. 11. 2016.

2 Údaje převzaty z: http://www.stavebni-forum.cz/cs/article/23766/petr-palicka-penta-zatim-muzeme-stavet-jen-vedle-nadrazi/, vyhledáno 27. 11. 2016.

3 Jak jsme se dozvěděli na zasedání domácí rady dne 15. 6. 2016, viz zápis.

4 Údaje převzaty z: http://ekonomika.idnes.cz/foto.aspx?r=ekoakcie&c=A161109_135939_ekoakcie_fih&foto=FIH673280_Florentinum2.JPG, vyhledáno 27. 11. 2016.

Odpověď navrhovaných objektů na měřítko struktury okolního města. A problém prostupnosti území vyřeší megalomanské přestřešení nástupišť Masarykova nádraží. Převzato z: http://www.pentainvestments.com/cs/investments/project/masaryk-station-investment-4dFrNr.aspx, vyhledáno 29. 11. 2016.

Pozemky kupuje pod cenou:[5] za 23 500 za m² oproti zhruba 40 000 v této lokalitě obvyklých, ovšem stále je to pokrok oproti původní ceně: 8 000[6] za metr).[7]

Není tedy vůbec jasné, kdo bude platit realizaci a údržbu navržených veřejných prostor, nakolik bude moci město ovlivňovat jejich podobu a v případě přestřešení Masarykova nádraží (plánovaného ve třetí fázi) není záruka, že vůbec vznikne.[8] Navíc lze pochybovat o smyslu těchto veřejných prostor, které nejsou ani ulicí, ani náměstím, ani parkem: nepochozí trávníky, které jsou v centru města spíše na obtíž, jsou pouze splněním povinného koeficientu zeleně (navíc na městském pozemku),[9] magistrála není překonávána uliční sítí, ale podcházena obchodní pasáží. A přestřešení Masaryčky nabízí veřejného prostoru na vznášející se platformě tolik, že se jednak

Jedna z mála vizualizací z přirozeného, ne nadhledového horizontu. Dle Penty hlavní Plaza. Osten výšky dvou pater namířený proti centru města naprosto vystihuje citlivost návrhu. Je ovšem zabalen do zlatého pozlátka, aby se líbil. Převzato z: http://www.pentainvestments.com/cs/investments/project/masaryk-station-investment-4dFrNr.aspx, vyhledáno 29. 11. 2016.

5 Údaje převzaty z: http://ekonomika.idnes.cz/masarykovo-nadrazi-koupila-penta-dlg-/ekonomika.aspx?c=A160106_112201_ekonomika_rts, vyhledáno 27. 11. 2016.

6 Údaje převzaty z: http://www.bezkorupce.cz/2010/01/prodej-masarykova-nadrazi-ceske-drahy-schvalily-neuveritelnou-cenu-8-tisic-za-metr/, vyhledáno 27. 11. 2016.

7 Údaje převzaty z: http://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?url=http://mpp.praha.eu/arcgis/rest/services/SED/Cenova_mapa/MapServer, vyhledáno 27. 11. 2016.

8 Jak jsme se dozvěděli na zasedání domácí rady dne 15. 6. 2016, viz zápis.

9 Informace převzata z vyjádření IPRu, dostupného na: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 27. 11. 2016.

V pohledu z Magistrály navrhované objemy alespoň zakryjí Florentinum. Převzato z: http://www.pentainvestments.com/cs/investments/project/masaryk-station-investment-4dFrNr.aspx, vyhledáno 29. 11. 2016.

podstatná část nástupišť ocitne bez přirozeného denního osvětlení, a jednak se přestřešení stane potenciálně nebezpečným místem: příliš mnoho ploch v různých výškových úrovních způsobí, že budou chodci příliš rozptýleni, a v kombinaci s půdorysným zakřivením neumožní mezi jednotlivými úrovněmi dostatečný vizuální kontakt. Tento veřejný prostor navíc bude úplně izolovaný, což také může, obzvlášť ve večerních hodinách, vyvolávat pocit nebezpečí – před tímto jevem varuje jeden z nejpřednějších světových urbanistů Jan Gehl.[10] Podobným způsobem je bohužel zacházeno i s dalšími navrhovanými veřejnými prostory, takže nejenže jsou fixovány dopravní stavby jako bariéry v území, ale navíc jsou další bariéry přidávány.

Samotná architektura je tvarována požadavky na proslunění stávajících bytů na protější straně ulice[11] a současně snahou získat maximální objem, což nutí k nedodržení uliční čáry a tím k nesmyslnému rozšíření ulice Na Florenci. Architektura, která rezignuje na kontext, na průhledy, na vztah k uličnímu prostranství a dokonce i na orientaci vůči světovým stranám, architektura, která neřeší skutečné problémy místa, a neodpovídá na jeho výzvy a je pouhým převýšeným[12] solitérem velikosti bloku, který naprosto porušuje velkorysé měřítko struktury Nového Města, taková architektura musí mít velice nápaditý design, aby zakryla svoji bezobsažnost a zakamuflovala monotónnost kancelářských ploch. A tímto designem nás utvrdí o své neměstskosti a nepatřičnosti: křivky upomínajícími na sny generace modernistů se snaží vyvolat dojem exkluzivity zabalením do zlatého pozlátka a přitom jsou ve skutečnosti banální. Toto předimenzované kancelářsko-obchodní ghetto,[13] by sice mohlo oživit dnešní zpustošené místo, k řešení jeho složité problematiky by ale vůbec nepřispělo a především by vydělávávalo na svém umístění.

Že se investor snaží na pozemcích především vydělat, je pochopitelné. Ovšem naprosto neodpustitelnou chybou vedení města je, že snímá

10 Jan Gehl, *Život mezi budovami. Užívání veřejných prostor*, Praha 2002, s. 64.

11 Jak lze vyčíst ze studie proslunění a osvětlení, jež je součástí zjišťovacího řízení EIA, dostupného na: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 27. 11. 2016.

12 Navrženo je 9 NP, dokumentace je součástní řízení EIA, dostupného na: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 27. 11. 2016.

13 V první etapě 78 % ploch administrativa, 22 % obchody dle zjišťovacího řízení EIA, dostupného na: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 27. 11. 2016.

Obrázek včetně komentáře převzat z: https://www.facebook.com/Archwars/photos/p.1119209001434461/1119209001434461/?type=3&theater, vyhledáno 29. 11. 2016.

Těmito zákresy už se Penta nechlubí, v pražském panoramatu přibyde nová dominanta. Pohled z Petřína. Převzato z: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 29. 11. 2016.

Že by chtěli z nových kanceláří vidět na Hrad? Zákres do pohledu z Vítkova.
Převzato z: http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_PHA1014, vyhledáno 29. 11. 2016.

stavební uzávěru[14] ve chvíli, kdy nemá ujasněné požadavky a koncepci pro toto území, a že samo tyto pozemky od státního podniku nevykoupí. Město se tím vzdává práva i povinnosti starat se o rozvoj svého území. Přichází o nejcennější a naprosto klíčový brownfield ve svém centru, o možnost vytvořit fungující součást města, o příležitost umístit důležité veřejné stavby (pro které se dlouho hledá místo) a hlavně i o budoucí možnost komplexně řešit důležitý dopravní a přestupní uzel Florenc – Masarykovo nádraží – Hlavní nádraží – rychlodráha na letiště a do Kladna – severojižní Magistrála, odstranit „bariérovitost" těchto dopravních staveb a naopak je využít jako propojení dnes oddělených částí města (humanizace Magistrály atd). Pokud by vedení města opravdu chtělo zlepšit dopravní obslužnost Prahy, ať raději místo financování stavby „Blanky 2"[15] za cenu nabízenou Pentě vykoupí pozemky v okolí Masarykova nádraží.

Anna Vinklárková

14 Změna územního plánu Z 2001/00, schválená usnesením č. 30/22 Zastupitelstva hl. m. Prahy ze dne 20. 6. 2013 OOP č. 34/2013. Údaje převzaty z: http://servis.praha-mesto.cz/uzplan/uzemni_plan_hmp/archiv_zmen/cvz_I.htm, vyhledáno 27. 11. 2016.

15 Údaje převzaty z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/mesto-rozjizni-blanku-2-bude-hledat-projektanty-tunelu-za-50/r~6ae99868b18e11e6871b0025900fea04/?redirected=1480422557, vyhledáno 27. 11. 2016.

NEKÁZEŇ V KÁZNICI, ANEB OCHRANA PAMÁTEK V BRNĚ V PODÁNÍ POLITIKŮ A MINISTRA KULTURY

Na stránkách Věstníku se zpravidla věnujeme dění na území Prahy. Vývoj památkové péče však díky svým pravomocem zásadně spoluurčuje Ministerstvo kultury ČR. Je proto důležité sledovat, jak ministerstvo vystupuje v nejrůznějších kauzách v jiných částech republiky. Následující příspěvek se týká jedné významné brněnské stavby, které si odborná i laická veřejnost nikdy příliš nevšímala. Začátkem roku 2016 se však okolo ní rozpoutala bouřlivá diskuze, během níž si město Brno vyjasňuje své postavení a svůj názor na ochranu památek. A během níž také autorka tohoto článku tak trochu přišla o část svých ideálů. V hlavní roli je zde však historická budova káznice z 3. čtvrtiny 18. století, brněnský aktivista a politik Matěj Hollan z hnutí Žít Brno a ministr kultury Daniel Herman.

Na indikační skice stabilního katastru z roku 1825 je zachycena nejstarší část káznice z let 1772–1776, která je tvořena několika křídly s dvěma rovnoběžnými vnitřními dvory. Káznice tehdy ještě nedosahovala k liniím dnešních ulic Cejl a Bratislavská.

Na začátku celé kauzy byl výrok Matěje Hollana (dnes náměstek pro dopravu, kulturu a sociální oblast), který pronesl: „*Město Brno jako vlastník nemovitosti* (tj. budovy káznice) *bude usilovat o to, aby objekt za památku prohlášen nebyl, protože by to vedlo ke konci projektu Kreativního centra v daném místě a paradoxně k další devastaci objektu.*“[1] Náměstek pro kulturu proti památkám? Nechápala jsem.

Matěj Hollan totiž není člověk, kterého si člověk na postu náměstka běžně představí. Již před vstupem do komunální politiky aktivně vystupoval proti nepořádkům v politice a snažil se zasadit o lepší směřování Brna. Již před pár lety zásadně pomohl k zavedení přísnější regulace hazardních her, bojoval proti vybudování podzemních garáží pod Zelným trhem v centu města, zasadil se o povolení pouličního hraní muzikantů v brněných ulicích. Zkrátka člověk, jehož veřejná činnost mi byla vždy velmi sympatická. Tak proč říká takové věci?

1 http://www.zitbrno.cz/matej-hollan-bitva-o-kaznici/, vyhledáno 17. 1. 2017.

Nenápadná památka

Hollanův výrok se vztahuje k historické budově káznice v Brně, která se nachází v blízkosti centra, v lokalitě nazývané Cejl. Jedná se o rozsáhlou stavbu s několika vnitřními dvory, které dohromady zaujímají prostor jednoho bloku. Převážná část areálu pochází z let 1772–1776, křídla při ulicích Cejl a Bratislavská jsou o něco mladší (z poloviny 19. století, respektive počátku 20. století). Dílčí úpravy stavby probíhaly po celou dobu její historie, realizované zásahy ale povětšinou nikdy nepředstavovaly zásadní narušení původního celku, snad s výjimkou exteriéru. Dnes z ulice vypadá areál káznice poněkud nenápadně, protože o architektonické tvarosloví na vnějších fasádách stavba přišla během úprav ve 20. století a dnes má jednoduchá hladká průčelí bez jakýchkoliv dekorací. Nic to ale nemění na faktu, že uvnitř se skrývají autenticky dochované pozdně barokní prostory. Káznice je navíc skrze svou funkci spjatá s mnoha významnými osobnostmi, které zde

Dnešní rozsah budovy káznice. Číslem 1 je vyznačena nejstarší část. Později kolem poloviny 19. století byla vystavěna křídla při ulici Cejl (2). Z počátku 20. století pak pochází úřednická budova (3).

byly nuceny pobývat během nacistické okupace a v 50. letech 20. století – v těchto pohnutých dobách zde docházelo také k popravám. Vězněni zde byli např. literáti Jan Zahradníček a Zdeněk Rotrekl, účastník protinacistického i protikomunistického odboje Petr Křivinka či Zdeněk Kessler, právník a první předseda Ústavního soudu ČR.

Díky tomu, že budova byla téměř od svého vzniku[2] až do roku 1956 využívána jako věznice, nebyl důvod k žádným velkým razantním přestavbám a realizované zásahy byly zpravidla jen menšího, utilitárního charakteru. Do roku 2007 pak prostory opět bez výraznějších stavebních zásahů využíval jako depozitář Moravský zemský archiv. Od té doby komplex pouze chátrá – hledá se pro něj nové využití a především se shánějí finance na opravu.

Nové využití káznice: záchrana nebo konec?

Již od roku 2006 Statutární město Brno jakožto vlastník areálu (kromě křídla při Bratislavské ulici, které je ve vlastnictví soukromém) usiluje o to, aby zde vzniklo tzv. Kreativní centrum. Mají zde sídlit začínající malé podniky, byly by zde vytvořeny ateliéry, dílny, zkušebny apod.[3] Člověk by řekl, že takovéto kulturně-společenské využití je ideální pro prostor s tak pohnutou historií. Tím spíš, že fungování centra by nevyžadovalo žádnou velkou přestavbu objektu. V čem je tedy problém?

Slova o tom, že město Brno udělá vše proti prohlášení káznice za památku, Matěj Hollan pronesl veřejně krátce poté, co na začátku ledna 2016 podal brněnský Národní památkový ústav návrh na prohlášení objektu za památku. Je skutečně s podivem, že areál nebyl prohlášen již dříve, ovšem nic to nevypovídá o jeho skutečných hodnotách – podobně přehlížených a polozapomenutých památek, které nejsou zákonem chráněny, je po celé republice bohužel patrně víc, ostatně kvůli tomu existuje možnost nové památky prohlašovat. Jenže Město Brno skrze svého náměstka říká, že nějaké památkové hodnoty ho vůbec nezajímají. Protože pokud by se objekt stal památkou, nedostalo by město finanční dotace, které potřebuje na opravu a přestavbu. Slovy Matěje Hollana: „*Město v žádném případě nemá zájem, aby se z toho stala neživoucí památka. (…) Kdyby byl památkově chráněný, tak do toho nikdo nevrazí ani korunu a spadne to. My chceme, aby se to nestalo památkově chráněnou barabiznou, ale aby to byl živoucí projekt.*“[4] Srdce památkumilovných lidí při takovýchto slovech pukají. Vždyť schéma památka = mrtvo, nepamátka = život patří mezi nejpokleslejší klišé debat o památkové

2 V letech 1778–1784 zde fungoval sirotčinec.

3 http://www.kreativnibrno.cz/projekt-kreativniho-centra/; dále též http://www.brno.cz/kaznicezije/, vyhledáno 17. 1. 2017.

4 http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/kaznice-v-centru-brna-by-mohla-byt-kulturni-pamatkou-mesto-je-proti--1573385, vyhledáno 17. 1. 2017.

Dlouhé jednoduché průčelí směrem do ulice Cejl je ohraničeno dvěma mělkými mírně předstupujícími rizality. Fasáda budovy je dnes velmi nenápadná, neboť o architektonické prvky přišla v průběhu 20. století. Dnes tak zde můžeme vidět jen původní historickou konzolovou římsu. Interiéry toho ale nabízí mnohem víc… (Toto křídlo je dnes v soukromém vlastnictví a není tak zahrnuto to projektu Kreativního centra. Památková ochrana se ale vztahuje i na tuto část káznice.)

péči. Ale to není vše, vzápětí následovaly další špatné kroky.

Ve chvíli, kdy Národní památkový ústav podal návrh na prohlášení za památku, se začínal připravovat projekt tzv. sanačních prací, jejichž cílem mělo být zamezení dalšímu chátrání. Tehdy však k objektu nebyl zpracován stavebněhistorický průzkum (SHP), který by přesně a detailně popisoval stavební historii areálu. Z hlediska památkové péče je situace, kdy se připravuje projekt k opravě bez znalosti stavební historie objektu, velmi problematická. Náměstek Hollan sice veřejnost opakovaně ubezpečoval, že průzkum bude zpracován, trval ale na tom, že nejnutnější práce musejí začít okamžitě – argument, že nejprve je stavbu třeba poznat a teprve potom do ní zasahovat, nechtěl nikdo ze zástupců města pochopit. Na vypracování průzkumu přitom bylo dost času, přinejmenším od roku 2006, kdy město začalo usilovat o proměnu areálu. Proč se tak nestalo? Nad touto otázkou si věru lámu hlavu, a jako jedna z možných odpovědí mě napadá, že se prostě jedná jen o neznalost a lajdáctví těch, kteří za projektem Kreativního centra stojí. Stavebnětechnický průzkum či studie proveditelnosti totiž vznikly před více než dvěma lety. Jen zpracování SHP muselo počkat do doby, než do káznice přišli dělníci se sbíječkami – ti zde začali pracovat začátkem února 2016 a až o pár týdnů později tam mohl začít bádat zpracovatel průzkumu. Nepochopitelné.

V průběhu následujících měsíců město poněkud zmírnilo svůj přístup, Krajský úřad Jihomoravského kraje i Odbor památkové péče Magistrátu města Brna doporučily prohlásit objekt za památku (kromě mladšího křída, v němž se dnes nachází ubytovna, která patří soukromému vlastníkovi) a pozitivní pokračování kauzy vyvrcholilo ke konci června, kdy ministerstvo kultury skutečně celý areál za památku prohlásilo. Zde mohla celá kauza skončit – káznice by byla památkou a vzniklo by v ní Kreativní centrum, které by plně využilo velkorysé dispozice objektu. Spor o památkovou ochranu by se stal jen drobným nedorozuměním v jinak úspěšném příběhu.

Jenže se tak nestalo. Po měsíci totiž Brno jako vlastník památky podalo proti rozhodnutí minis-

Přízemní křídlo káznice při ulici Soudní patří k nejstarším částem areálu ze 70. let 18. století. Toto křídlo je také jediné, u kterého ministr kultury označuje za vhodné zachovat pozdně barokní krovy. Ostatní historické krovy se mohou vyměnit. Proč ale, když ty ostatní krovy jsou ze stejné doby a mají tak stejnou hodnotu…?

terstva rozklad. Jeho obsah byl poměrně kuriózní – město nechce zpochybňovat vlastní prohlášení, žádá ale, aby byla káznice prohlášena proto, že má (pouze) historickou hodnotu, nikoliv (také) hodnotu umělecko-historickou. Tedy proto, že zde bylo vězněno mnoho významných osobností, a nikoliv proto, že se jedná o velmi dobře dochovanou pozdně barokní stavbu s mnoha původními hodnotnými detaily.[5] Město tuto právní kličku, která by mu umožňovala zasahovat do podstaty stavby bez velkých omezení, navrhovalo už před samotným prohlášením, ministerstvo mu ale nevyšlo vstříc a objekt prohlásilo za památku kvůli jeho umělecko-historickým kvalitám. To je důležitá okolnost, protože díky ní působí následující zvrat v kauze zcela nepochopitelně – na konci listopadu 2016 totiž ministr kultury Daniel Herman vydal rozhodnutí,[6] kterým vyšel vstříc požadavku města a kterým je káznice prohlášena za památku nikoliv pro svou historickou hodnotu, ale pouze kvůli tomu, že je spjata s osudy mnoha významných historických osobností.

Citlivé to ale nejspíš nebude. Detail průčelí do ulice Soudní.

5 A slovy paragrafů: Má být prohlášeno podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, a nikoli v dle podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 20/1987 Sb.

6 Č. j.: MK 75372/2016 OLP. Všechny následující citace pocházejí z tohoto dokumentu. Zprávu o ministrově rozhodnutí přinesl tisk a zpravodajské weby – viz např. http://brno.idnes.cz/kaznici-na-cejlu-muze-brno-prestavet-dv6-/brno-zpravy.aspx?c=A161202_2290030_brno-zpravy_vh

Typický průhled dlouhou chodbou, z níž se vchází přímo do jednotlivých vězeňských cel. Původní dlažba, dveře, působivé klenby s vrstvami historických omítek. Co všechno z toho po přestavbě zůstane?

Rozhodnutí na míru chystanému projektu?

Proč je toto rozhodnutí ministra tak alarmující? Jednoduše proto, že až se bude plánovat celková rekonstrukce, nebude nutno zachovávat umělecké prvky, bude se moc víc bourat, přestavovat… Zkrátka bude nutno pietně chránit jen ta místa, která jsou přímo spjata s vězněnými, ale nebude nutno zachovávat například barokní krovy. Ostatně ty leží městu hodně na srdci, neboť navrhuje, že „*určitá malá část krovů se zachová v barokní podobě jako ukázka původního stavu, a zbytek se přestaví podle potřeb. Bude tak uchována historie a současně bude umožněno smysluplné a finančně dostupné využití objektu do budoucna.*“ A ministerstvo tento přístup kvituje, doporučuje zachování krovu pouze na jednom křídle (konkrétně při ulici Soudní) s tím, že u ostatních křídel je možné krovy vyměnit, „a*by byl prostor lépe využitelný pro provoz a ekonomiku budoucího centra.*“ Dále tato nejvyšší památková instituce píše, že by bylo „*vhodné vyjmout a vhodným způsobem veřejně vystavit alespoň ty nejlépe dochované části ležatých a středových sloupků (…) případně další hodnotné typické dílčí prvky pozdně barokní tesařské práce.*“[7] Památková péče v pojetí např. historika architektury Zdeňka Lukeše, který ve svých posudcích požaduje uchování několika hodnotných prvků za cenu demolice celé památky, je zde ministerstvem kultury stvrzena úředním razítkem.

Pokud by někdo přece jen chtěl uchovat krovy, ministerstvo jej nenechá na pochybách, když píše: „*Ohledně nyní řešeného areálu podotýkám, že existuje jistě mnoho objektů např. s dochovanými pozdně barokními krovy, avšak v tomto případě je z hlediska památkové péče nutno zachovat materiální nositele jedinečného historického svědectví, to především o zločinech nacismu a komunismu ve vztahu k výše uvedeným významným osobnostem.*“ Jinými slovy – barokních krovů je dost. Sbohem.

Je až k neuvěření, jak dopodrobna se ministerské rozhodnutí o prohlášení za památku zaobírá plánovaným projektem Kreativního centra, když vypočítává, jaké zásahy se v areálu mohou provést; tak například: „*Nenaruší-li to zásadním způsobem výstavbu a zřízení tzv. Kreativního centra, měly by být pokud možno dochovány, vždy alespoň jako jeden příklad, další cenné prvky a autentické detaily.*“ Jinde čteme: „*Pro využití prostor káznice pro studia a ateliéry by mělo být umožněno citlivé zvětšení okenních otvorů, převážně v místech, která se pohledově neuplatňují z uličního prostoru. Konečně pak pro využití areálu jako pracovního místa s celodenním provozem, a z důvodu energetické náročnosti a s ohledem na ekonomiku projektu by mělo být umožněno památkově ohleduplné řešení zateplení fasády, střechy a oken objektů v areálu, vzhledem k tomu, že fasády, již nejsou původní.*“[8] A co když přijde po volbách nová politická reprezentace, která shodí záměr Kreativního centra ze stolu a namísto toho zde bude chtít vybudovat luxusní bydlení, hotel, parkovací dům, zkrátka cokoliv jiného? To se teprve bude hodit toto nepamátkářské rozhodnutí!

Co je na tomto vyjádření opravdu nesmírně znepokojující je skutečnost, že zde ministr jde na ruku celému projektu do té míry, že dalekosáhle překračuje své pravomoci. V prvé řadě je v rámci rozhodnutí řečeno, jaké zásahy se v objektu smí a nesmí provádět. Navíc jsou ale tyto podmínky přizpůsobeny konkrétnímu projektu (který je zatím jen ve fázi příprav). Celý text je tedy formulován jako závazné stanovisko odboru památkové péče pro konkrétní územní řízení. To je ale zcela mimo

7 Nutno podotknout, že současný technický stav krovu je také předmětem sporu. Město upozorňuje na jeho špatnou kondici, naproti tomu MK ČR ve svém prvním rozhodnutí o prohlášení oponuje a poukazuje, že poničení je pouze lokálního charakteru a navrhuje provést pouze dílčí opravy a protézy.

8 Fasády sice původní nejsou, konstrukce však ano. Ministerstvo zde tak opravdu píše, že je možné provést zateplení historického domu.

Rozlehlá místnost bývalé robotárny, kde se již dnes příležitostně konají kulturní akce.

kompetence ministerstva, které má při prohlašování posuzovat objektivní hodnoty památky bez ohledu na chystané záměry (ke kterým zde není ani projektová studie!). To v první řadě vytváří nebezpečný precedent, protože i další majitelé potenciálních památek by mohli žádat o rozhodnutí na míru. Především je opravdu zarážející klientelistická účelovost celého rozhodnutí, kterou se nikdo ani nesnaží zakrývat.

Výmluvné je srovnání s prvotním prohlášením za památku z června 2016, kde ministerstvo velmi dobře popsalo a zhodnotilo jeho umělecké hodnoty. Tehdy poradní ministerská komise konstatovala, že „*v případě nejstarší části areálu jde o typologicky na našem území zcela unikátní objekt klasicistní káznice dochovaný v mimořádném stupni autenticity jak z období výstavby, tak z hlediska stop pozdějšího využívání budov. (…) Ve svém původním řešení patří budova* (tj. jižní soudní budova) *mezi přední díla pozdního klasicismu na Moravě a tvoří předstupeň pozdější mimořádně významné urbanistické realizaci brněnské okružní třídy.*“

Porovnáme-li toto první rozhodnutí MK ČR s tím druhým, člověk si musí klást otázku, tam se během těch několika měsíců veškeré ty umělecké kvality poděly?

Památková ochrana není jed

Z celého dění jsem si tak odnesla zjištění, že i člověk, který opakovaně usiluje o kultivovaný vývoj města, může v jeden okamžik „přepnout“ do role, v níž rozumí jen řeči peněz. V tomto případě řeči peněz, kde se uvažuje jen v rovině: bude památka – nezískáme peníze, vs. nebude památka – získáme peníze. Pravda, neděje se tu žádná zlodějina. Ona je ale v určitém slova smyslu velmi důležitá i jen symbolická rovina celé věci. Je-li od počátku deklarována snaha o citlivé zachování místa, je to mnohem lepší výchozí pozice, než ta, jakou zvolil Matěj Hollan před rokem. Opakovaně sice prohlašoval, že se při opravách budou k areálu káznice chovat jako k památce, svými konkrétními kroky se ale snažil o přesný opak. Zjednodušeně řečeno: budeme se k tomu chovat jako k památce, jen pokud to neprohlásíte za památku.

Přitom prohlášení domu za památku neznamená, že se objekt nemůže podle potřeby přestavět k novému účelu. Vždy je prioritou památkové péče, aby budovy byly využívané. A dokonce lze i souhlasit s tvrzením, že ve výjimečných případech lze povolit rozsáhlejší zásahy. Ostatně podobná diskuze nás čeká patrně za nějaký čas i v Praze v případě

Veletržního paláce v Holešovicích, na který bude vypsána zahraniční architektonická soutěž, a již ohlášená jména architektů dávají tušit, že se tato funkcionalistická památka může rázně proměnit. Tedy – prohlášení za památku nemůžeme vnímat pouze jako „zašpuntování baráku“ a už vůbec to není smrtelný jed, který v dané stavbě zahubí jakýkoliv život. Prohlašováním památek společnost deklaruje, kde spatřuje určité výjimečné hodnoty, které chce uchovat z úcty ke kvalitní práci předků a z ohledu na příští generace, které právě i díky památkám, díky komplexně zachovaným historickým domům, budou moci lépe pochopit a „zažít“ historii.

Nicméně vše je vlastně stále na počátku. Žádný konkrétní projekt přestavby ještě neexistuje, město Brno slíbilo vypsání mezinárodní architektonické soutěže, takže je ještě stále možné, že areál bude rekonstruován se snahou o zachování co největší míry autenticity. Urputná snaha Brna a jeho náměstka o neprohlášení káznice za památku však nasvědčuje, že její památková ochrana zde nebude hlavním zájmem. Tím je zbudování Kreativního centra. I kdyby to znamenalo, že bude celý areál zásadně přestavěn, protože si to hold požadovaná energetická náročnost žádá. I kdyby to znamenalo, že se budovy navýší o dvě či tři podlaží, jak ostatně zmiňuje studie proveditelnosti.[9]

A tak závěrem musím opět konstatovat jednoduchou poučku, kterou je možné opakovat neustále téměř u každé památkové kauzy: využití historického domu musí vycházet z možností jeho objemu a musí být koncipováno s ohledem na jeho historické konstrukce, a nikoliv naopak, tedy že se budova bude přizpůsobovat novému zpravidla předimenzovanému využití. V případě brněnské káznice je nutné si tento princip uvědomit o to více, že budovy jsou v majetku města, „erár“ by měl jít příkladem a ukázat, jak se správně zachází architektonickým dědictvím. Že tento argument nechce slyšet brněnská radnice, je jedna věc. Že se však ministerstvo kultury uchýlí k účelovému snižování hodnot budov, neboť plánovaný projekt patrně nepočítá s citlivou rekonstrukcí, je věc druhá, avšak mnohem víc znepokojující.

Anna Kusáková

Autor fotografií Stanislav Kolařík, leden 2017

9 Dostupné na http://www.kreativnibrno.cz/studie-proveditelnosti/, vyhledáno 17. 1. 2017.

ARCHITEKTURA VE VÍRU DOTACÍ

Svět grantových a dotačních programů představuje prostředí, v němž není někdy lehké se orientovat. Vstoupit do něho ale musí téměř každý, kdo se rozhodne pustit do obnovy památkově cenné stavby a nevlastní přitom prosperující firmu nebo dostatečně objemné konto. V tomto univerzu lze ale narazit i na programy, jejichž jednoznačně dobře míněná idea se pod vlivem společenských nálad i dlouhodobějších trendů může obrátit o sto osmdesát stupňů a zaútočit na kulturní dědictví ze zcela nečekané strany.

Stavení poznamenaná čtyřicetiletým socialistickým experimentem i časy po něm. Je opravdu na státu, aby „dokončil práci"? (Sedlec, okres Most). Foto K. Hudeček, 2011.

Bezútěšná každodennost míst zrcadlících tíživou situaci jednotlivců, obcí i celých krajů, úředně zvaných *sociálně vyloučené lokality*, je od severočeských nepokojů na počátku tohoto desetiletí sledována se zvýšeným zájmem. U starostů i obyvatel obcí, které zůstávají stranou často zdůrazňované hospodářské konjunktury, budí oprávněné obavy rychlé „přelévání" tohoto problému, způsobené spekulativními záměry majitelů některých obytných domů. Diskuse o kvalitách staveb, které jsou k tomuto podnikání využívány a jsou jím přiváděny na pokraj zániku, může pak působit v kontrastu s životními zkušenostmi obyvatel těchto míst a jejich sousedů jako čistě salónní problém.

Od minulého roku se touto záležitostí novým způsobem zabývá dotační program zřizovaný ministerstvem pro místní rozvoj. Záměrem programu Podpora revitalizace území, resp. jeho podprogramu Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách (dále jen program) je usnadnit obcím, na jejichž území se nachází sociálně vyloučená lokalita nebo jsou jejich vznikem ohroženy, likvidaci budov, které mají ve svém vlastnictví. Obce (z pochopitelných důvodů se program vztahuje pouze na ně a nepřipouští účast soukromých fyzických či právnických osob) mohou při splnění všech podmínek obdržet až pět milionů korun, za něž uhradí náklady spojené s demoličními pracemi. Následně musí vzniklý prostor upravit tak, „ *…aby jej bylo možné plnohodnotně využít v dalším rozvoji obce a zamezit tak vzniku oblastí se sociální segregací.*"[1]

Program reflektující aktuální společenský problém však již ve svých zásadách skrývá několik

1 Celé znění zásad podprogramu pro rok 2017 viz: http://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Programy-Dotace/Demolice-budov-v-socialne-vyloucenych-lokalitach-2017. Zde i seznam všech letos podaných žádostí.

Za hranicí památkové zóny, v dosahu sociálně vyloučené lokality (Duchcov, okres Teplice). Foto K. Hudeček, 2010.

problematických bodů, které dávají vzpomenout na nešťastná řešení z blízké i vzdálenější minulosti. Byť akce jím podnícené letos ovlivní prostředí jen nemnoha obcí[2] a část z nich bude mít jistě všeobecně příznivý dopad, je potřebné upozornit na úskalí, která mohou vyústit v nevratná pochybení.

Jak již bylo výše naznačeno, peníze z dotačního programu mohou pro své demoliční záměry čerpat nejen obce poznamenané existencí vyloučené lokality, ale i obce, u nichž její vznik teoreticky hrozí. Sídlo s potenciálem na zařazení do této kategorie se dle aktuálních zásad musí nacházet ve správním obvodu obce s rozšířenou působností, na jejímž katastru už podobná lokalita existuje.[3] Z takto vymezených pravidel je zřejmé, že demoliční peníze již ve druhém roce existence programu mohou putovat nejen do ghett nebo oblastí na ně bezprostředně navazujících, ale i do míst, která dosud byla těchto problémů ušetřena. Přelétavý charakter současného „byznysu s chudobou" tak vytváří ovzduší naplněné obavami, v němž může do budoucna např. naprostá většina obcí na území Ústeckého, Libereckého či Karlovarského kraje za dotační peníze demolovat vlastní stavby na svém území. Tyto aktivity by přirozeně našly své oprávnění ve skutečnosti, že téměř všechny obce s rozšířenou působností ve zmíněných krajích na svém území vyloučené lokality mají. „Plnohodnotné využití" uprázdněné plochy by pak nemuselo být spojeno s nějakým novým, společensky přínosným stavebním počinem, ale pro její revitalizaci by stačilo pozemek zatravnit a ponechat ho prázdný.

Celý program je pochopitelně zaměřen na demolice budov, které nepožívají individuální památkové ochrany. Kromě upozornění, že k předkládané žádosti musí být přiloženo prohlášení potvrzující tento stav,[4] se však v jeho zásadách jiné odkazy k památkovým problémům neobjevují. Zakotvení programu v určité společenské situaci a způsob, jakým toto společenské ovzduší v minulosti ovlivňovalo prostředí našich měst, tak dávají tušit, že zde působení dotačních procesů může přispět k dalšímu rozplývání často již značně narušeného historického prostředí.

Architektonicky cenné, avšak památkově nechráněné stavby budou vždy představovat velmi podstatnou část kulturního dědictví. Pokud se tyto nenacházejí v památkově chráněných územích, není přirozeně úkolem státu držet nad nimi ochrannou ruku. Dobré zacházení s těmito stavbami je dnes, v době uspokojivé nabídky stavebních materiálů, více než v nedávné minulosti skutečně pravdivým ukazatelem kulturní úrovně jednotlivých krajů.

2 V roce 2016 bylo v rámci podprogramu demolováno 21 budov, pro rok 2017 bylo požádáno o příspěvek na demolici 40 budov.

3 Zásady podprogramu, bod 2.2 (Vymezení účastníka podprogramu)

4 Zásady podprogramu, bod 7.2.7 (Přílohy, které musí být přiloženy k předkládané žádosti)

Harmonická venkovská zástavba (Jizerní Vtelno, okres Mladá Boleslav). Foto K. Hudeček, 2010.

Do tohoto zákonitého procesu citlivé obnovy jedné, méně citlivé obnovy druhé a zániku třetí nechráněné stavby však podprogram *Demolice budov* vstupuje a přetváří ho. Ze své podstaty kromě opodstatněných zákroků uvádí v život též procesy vedoucí k zániku hodnot, které by bez něj byly buď pomalejší, nebo by nevznikly vůbec. Obrovská část architektonického dědictví v naší zemi přitom vděčí za své uchování kromě nezbytných udržovacích a rekonstrukčních prací též řetězci nekonání a odložených plánů, počínaje venkovskými staveními, která díky rodinným poměrům ušla zasazení trojdílných oken a omítnutí břízolitem, a konče kostely, jejichž likvidaci komunistický režim zařadil do plánů na rok 1990. Příkladem zdola vzešlé iniciativy vytrhující stavby ze zdánlivě neodvratného procesu zániku je i památkovou péči doceňovaný fenomén chalupaření, který z pohledu vývoje osídlení skutečně „obrátil kolo dějin nazpět" a přispěl k uchování příznivého prostředí celých historických regionů. Každá ze staveb po válce opuštěných si tehdy musela na nalezení nového smyslu „počkat", musela prožít (a přežít) období stagnace, po němž pro ni mohl být opět nalezen nový účel.

Byly to tedy peníze přítomné i chybějící, které přispěly k uchování mnoha stavení, jejichž osud je dnes nejistý. Zvláště v pohraničních krajích si řada domů ve městech i na venkově uchovala svou historickou hodnotu díky druhé z okolností; skutečnost, že i přes svou sešlost představují pozoruhodné doklady vysoké stavební kultury, nabádá k rozvaze při úvahách o jejich osudu. Vzhledem k tomu, že se naprostá většina z nich nedočká statusu kulturní památky, je rozhodnutí o nich zcela v rukou majitelů.

Zatímco však soukromý vlastník provede případnou demolici většinou za své peníze a ze své jasné vůle, peníze vynořující se z různých, často zcela protichůdných dotačních programů mohou v názorově neukotveném prostředí vyvolat až jakousi dotační schizofrenii, v níž je k památce ohleduplný záměr po neúspěšném dotačním řízení vystřídán z nastalého nihilismu záměrem zcela opačným, který problém „rozsekne". Historie nedávného zániku přádelny Antona Jägera v Chrastavě výmluvně ilustruje rizika, která jsou s podprogramem *Demolice budov* v současnosti spojena.

Památná průmyslová architektura definující prostor mezi historickým jádrem města a blízkým návrším s kostelem měla být po skončení všech provizorních využití upravena soukromníkem pro provoz minipivovaru. Tento záměr podmíněný získáním dotace byl veřejně oceňován vedením města, jehož nejvyšší zástupce v této souvislosti zmínil též skutečnost, že záměr přinese rehabilitaci historické stavby.[5] Po neúspěchu žádosti o dotaci a zvýšení

5 Viz: Rok 2013 – rok zrodu chrastavského piva? (zpráva starosty města Ing. Michaela Canova ze 4. 5. 2011) dostupné na: http://www.chrastava.cz/2011/pivovar.htm

Poslední historizující fasády ve vsi před zánikem, iniciovaným postaru – ze soukromých peněz (Malé Přítočno, okres Kladno). Foto K. Hudeček, 2008.

sociálního pnutí ve městě jeho vedení změnilo na stavbu názor,[6] vykoupilo ji a jako potenciální ubytovnu (!) následně za své peníze (r. 2014) zbořilo. Přádelna jako neobyvatelná stavba by zřejmě nesplnila o dva roky později pravidla k udělení demoliční dotace, přesto případ podává svědectví o prostředí, do nějž program vstupuje.

Charakteristickým rysem řady sociálně vyloučených lokalit je totiž skutečnost, že již u jejich vzniku stály dotace, resp. doplatky na bydlení, které majitelé spekulativních ubytoven rovnou inkasují od státu za svoje nájemníky, jímž je za tímto účelem nastaveno absurdně vysoké nájemné. Tento pochybný podnik začne záhy narušovat soužití v okolí ubytovny, případně v celé obci. Zvláště v krajích s vysokým podílem prázdných domů se každé, i cenné stavení stává potenciální ubytovnou, mařící klid v dosud klidné čtvrti. Řešení této tenze může být proto spatřováno v likvidaci těchto domů, které by za jiných podmínek mohly být pozdviženy za pomoci konstruktivních dotací (např. z regionálních operačních programů), demoliční dotace jim však určí osud zcela jiný. Pokud sociální napětí v obci ustane, může být dotační kruh uzavřen žádostí o příspěvek na novostavbu, neuváženými demolicemi však vyjde obec z celého cyklu urbanisticky ochuzena.

Z pohledu zacházení s městským a venkovským prostorem na této věci zvláště znepokojuje fakt, že zde stát v podstatě přijímá pravidla hry určovaná byznysem majitelů ubytoven. Na rozdíl od „tradičních“ ghett zaplňuje toto podnikání v posledních letech svým pohyblivým charakterem mapu republiky novými a novými problémovými místy a přináší místním samosprávám dosud nepoznané problémy. Potřeba bořit, třeba i budovy, jejichž určité kvality by byly za jiných podmínek oceněny a k nimž můžou poutat místní občany i silné osobní vazby, je v této situaci pochopitelná. Instituce typu ministerstev by si však měly při akcích ovlivňujících veřejný prostor uvědomit, že podporování demoličních záměrů je velmi problematické v ovzduší, v němž je zejména průmyslové dědictví unáhleně likvidováno i bez státního přispění.

6 Viz: Nechceme riskovat návrat ghetta – koupili jsme Sepp (zpráva starosty města Ing. Michaela Canova z 29. 10. 2013), dostupné na: http://www.chrastava.cz/2013/sepp.htm

Tvář tradičního venkova v mezidobí (Nemyčeves, okres Jičín).
Foto K. Hudeček, 2016.

Přihlédnutí k současné společenské atmosféře poukazuje na slabé místo podprogramu *Demolice budov*, jímž je jeho aktivizační schopnost. Přirozené úsilí starostů a občanů zušlechtit svou obec se v současnosti bez dotačních programů často neobejde. Snahy o citlivou obnovu zákonem nechráněných, obecním společenstvím však doceněných staveb a drobných památek, na níž se kromě místních samospráv podílejí také stále četnější spolky, jsou neseny a posilovány vědomím smysluplného cíle. Ten dotační programy pomáhají naplnit, nestojí však u jeho počátků.[7] Ty se zpravidla nachází „dole", u lidí s určitou životní zkušeností a zápalem; představu, která jimi byla vytvořena (obnova sokolovny, přestavba prázdného domu na zázemí obecního úřadu s obřadní síní atd.) dotace pomohou přivést k životu, potřebují k tomu ale jiskru onoho nápadu.

Šlo by jistě podotknout, že demolice problematického, na hranu životnosti přivedeného a potenciálně „zubytovnělého" domu je též tvůrčím činem; vytváří klid pro život lidí. To může být jistě pravda, likvidace skeletů panelových domů v Obrnicích či Bečově u Mostu, které již byly z demoličního programu vykonány, dokládají, že nejedna z provedených či schválených akcí má smysl, zlepší prostředí v obci a nezpůsobí žádnou historickou újmu. Námitka, že proplacené demolice jsou pouhou přípravou pro uskutečnění jasně vyprofilovaného záměru, však není vzhledem k častému příklonu k „parkové" úpravě zbylých ploch zcela opodstatněná.

Demoliční programy, překlenující období let 2016–2018, jsou nazývány pilotními, z čehož vyplývá, že na ně v budoucnu navážou podobné, zřejmě značně rozsáhlejší programy blízkého typu. Do toho v současnosti probíhajícího se již hlásí obce, které na svém území žádnou sociálně vyloučenou lokalitu nemají a chtějí vcelku pochopitelně získat prostředky na demolici starší budovy. Ta nemusí zastřešovat problémovou ubytovnu, nemusí být ani vážně poškozena, díky výše zmíněným podmínkám však může být do programu zařazena

7 V této souvislosti nesmí zůstat opomenuto, že ministerstvo pro místní rozvoj svými dalšími programy, např. programem *Podpora obnovy a rozvoje venkova* přispívalo a přispívá k rozvoji regionů podstatnou měrou a že tzv. demoliční program není jediným projektem, v němž se ministerstvo pohybuje na poli péče o architektonické dědictví. Lze jen doufat, že dopady popisovaného podprogramu dosud vykonané dílo částečně nezastřou.

a může v něm i uspět, o čemž podstatným způsobem rozhodne celková výše peněz uvolněných v tom kterém roce. Skutečnost, že zásady popisovaného programu pojímají zákonem nechráněné budovy jako zcela homogenní celek, vyvolává obavu, že tímto stát otevírá cestu k nekontrolované likvidaci potenciálních kulturních památek. Není rovněž vyloučen scénář, v němž by samotné ohrožené kulturní památky mohly být po cíleném zrušení památkové ochrany „protaženy" demoličním programem, to vše pod vlivem často přehnaných obav a za státní peníze.

Ačkoliv je nutné ještě jednou upozornit na skutečnost, že podprogram *Demolice budov* vyrůstá z žitých problémů a jistě je dokáže určitým způsobem zmírňovat, velmi reálně hrozí, že se stane převodovou pákou či spíše „turbem" jednoho neblahého procesu. Tím, že namísto snah o adaptaci a využití stávajících staveb aktivně podporuje jejich zánik, se stává podílníkem na procesu jakési cesty do nebytí, kterou obrovské množství cenných staveb nastoupilo již před mnoha desetiletími. Pracovní příležitosti se stále více soustřeďují ve velkých městech či v blízkosti dálnic, čímž dochází ke stále hlubší stagnaci celých oblastí, vnitřních i vnějších periferií, čehož je architektura výmluvným dokladem. Prázdná venkovská stavení čekají jako pomníky minulých dob na nové obyvatele, kteří nahradí ty, jež zemřeli, nebo odešli jinam, a kteří zpomalí odcházení výtvorů po staletí tříbené stavební kultury. Jelikož tento problém není ani nový, ani nijak specificky český, zaleží především na občanech, jakou rychlostí se bude šířit. Pokud však stát neusměrní lépe svou jistě chvályhodnou snahu o vyřešení problémů s opuštěnými stavbami, pro níž začal používat metodu radikálního řezu, budou venkovská i městská sídla v mnohem větší míře než dnes prostoupena chladnou prázdnotou „parkových" ploch, jistě dostatečně bezproblémových, ale také zcela neinspirativních pro ty, kteří by chtěli s místem spojit svůj život a zároveň přispět k uchování jeho paměti.

Na problematičnost představeného programu již poukázali i ti, jichž se nejvíce týká a pro jejichž blaho jsou přece ony ošklivé stavby odklízeny – občané měst s vyloučenou lokalitou. Stovky občanů Kralup nad Vltavou podpořily před časem petici požadující zachování zdejšího hotelu Praha, městotvorné a v kralupských souvislostech nikoliv bezcenné stavby, která byla nakonec zásluhou dotačních peněz v minulém roce opravdu zbořena.[8] Zdejší spontánní občanská iniciativa naznačila, že program vstupující v těchto dnech do druhého roku své působnosti si zaslouží mnohem kritičtější pozornost, než které se mu dosud dostává.

Karel Hudeček

8 Krátce o této záležitosti viz např.: http://www.denik.cz/stredocesky-kraj/petice-se-minula-ucinkem-hotel-praha-v-kralupech-nad-vltavou-pujde-k-zemi-20160622.html

DR. ING. MILOŠ KRUML, ČESTNÝ ČLEN KLUBU ZA STAROU PRAHU, SEDMDESÁTNÍKEM

Roku 1975 se v domácí radě Klubu Za starou Prahu objevila nová tvář. Patřila Ing. Miloši Krumlovi, který pracoval na Pražském středisku státní památkové péče a ochrany přírody. Ačkoliv byl mladý, bylo mu tehdy 29 let (narozen 24. 8. 1946), jeho životní osudy byly již pestré. Rodák z Ráje u Golčova Jeníkova maturoval roku 1964 v Kutné Hoře. Vzhledem k třídnímu původu se nedostal na vysokou školu a nejprve pracoval v továrně a v projekci Pražského stavebního podniku. Když konečně po získání praxe povolení získal, studoval v letech 1965–1971 na pražské stavební fakultě ČVUT. Diplomovou práci na téma „Památkové rekonstrukce" mu vedli vynikající odborníci doc. Josef Švastal a dr. Vilém Lorenc. V té době ale probíhala tzv. normalizace, při demonstracích v roce 1970 byl Miloš Kruml zatčen a souzen. Přesto díky pochopení ředitele Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Zdislava Buřívala zde mohl od roku 1971 pracovat jako památkový architekt. Zároveň přitom ještě studoval v letech 1970–1974 dějiny umění a estetiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Neminula ho ani dvouletá vojenská služba v letech 1974–1976 v pardubickém „praporu potrestaných". Odborně ho zaujal zejména výzkum středověkého urbanismu ve spolupráci s Vilémem Lorencem a Zdeňkem Horským. Spolu se svým otcem Ing. arch. Milošem Krumlem st., Jitkou Radilovou a Boženou Pavelkovou se věnoval též projektování.

Členem domácí rady KZSP byl v letech 1975–1982. Na jednání přinášel cenné zprávy o aktuálních památkových kauzách, takže Klub mohl zareagovat s předstihem. Rád přednášel v Juditině věži pro odbor mladých, jehož byl také členem. Podílel se též na přednáškovém cyklu Hovory o Praze, např. na jejich 52. pokračování dne 10. 1. 1977 promluvil o „Historické minulosti a památkách Zbraslavi", na 69. Hovorech dne 22. 1. 1979 se věnoval „Praze v půdoryse a panoramatech".

V roce 1981 jej české úřady vybídly k odchodu do Rakouska, na základě výzvy prezidenta Rudolfa Kirchschlägera k uplatnění lidských práv podle Helsinských dohod. Nadále žil ve Vídni, kde se svou manželkou Helenou Neumannovou, českou učitelkou příčné flétny na Vídeňské konzervatoři,

Miloš Kruml se v Pantheonu Národního muzea stává čestným členem Klubu Za starou Prahu. Foto: Václav Jandáček, 30. ledna 2010.

vychovali tři děti. Takováto změna života nebyla v té době jednoduchá, v čemž hrálo roli i jazykové hledisko. Ale Miloši Krumlovi se vše podařilo zvládnout. V letech 1981/1982 získal „Jubilejní vědecké stipendium“ vídeňského magistrátu pro „Výzkum obrazu města“, v letech 1983–1985 spolupracoval s Fondem pro zachování starého města (Wiener Altstadterhaltungsfonds). A v letech 1985–1989 studoval architekturu na Vídeňské Technické universitě (TU Wien) a věnoval se i projekční činnosti. Na přelomu let 1989/1990 obhájil dizertaci u prof. Aloise Machatscheka na TU Wien na téma „Středověké město jako souborné dílo a památka“. Od roku 1989 do roku 1992 byl asistentem prof. Manfreda Wehdorna na Institutu dějin umění a památkové péče TU Wien.

Po historických změnách u nás na konci roku 1989 se mohl navrátit do Čech. Podílel se na praktické památkové činnosti v Golčově Jeníkově, ale také v milovaném Řecku, v Liri u Promiri.

V roce 1990 se díky Krumlově spolupráci s prof. Aloisem Machatschekem podařilo navrhnout udělení Evropské ceny za ochranu památek od Nadace Alfreda Toepfera z německého Hamburku Klubu Za starou Prahu, a to právě v roce devadesátého výročí jeho založení. Dr. h. c. Alfred Toepfer (13. 7. 1894 – 8. 10. 1993) přiletěl ve svých devadesáti šesti letech do Prahy a na Staroměstské radnici předal tuto prestižní cenu do rukou tehdejšího předsedy Klubu, JUDr. Oldřicha Hory. Na slavnostní večeři v salonu hotelu Intercontinental byli pozváni zástupci Klubu, vedle německých diplomatů a dalších českých nositelů cen Nadace Alfreda Toepfera. Vysoký finanční dar ve výši 25 tisíc DM, který byl součástí ocenění, pomohl později Klubu při obnově přízemních prostor Juditiny věže, kdy ve své režii rekonstruoval sklepy na knihkupectví, s možností přednášek pro veřejnost.

Tehdy se Miloš Kruml vrátil do Klubu Za starou Prahu a v letech 1991–1992 působil v domácí radě. Oživil si i vzpomínku na Hovory o Praze a dne 18. 11. 1996 přednášel na jejich 247. pokračování, společně s Ing. arch. Yvonne Jankovou na téma „Industriální archeologie“.

V letech 1992–2001 pracoval jako vedoucí referátu Ochrana obrazu města (Stadtbildpflege, Schutzzonen) na Vídeňském magistrátu. Za svoji památkářskou činnosti získal v roce 2001 Cenu prezidenta Theodora Körnera v oboru vědy a kultury za rok 2000. Od roku 2001 posuzoval projekty v odboru Architektury a utváření města vídeňského magistrátu.

Členové našeho Klubu měli v jeho osobnosti ve Vídni vždy přátelskou oporu, např. nás obětavě provázel dne 20. 1. 2007 při návštěvě domácí rady v „rezidenčním“ městě. Na www.milos.kruml.eu je možné se seznámit s jeho četnou publikační činností.

Vzhledem k zásluhám Miloše Krumla v oblasti památkové péče ho domácí rada v roce 2010 navrhla k udělení čestného členství Klubu Za starou Prahu. Slavnostní předání se konalo dne 30. ledna 2010 v Pantheonu Národního muzea, ještě před plánovanou rekonstrukcí historické budovy. Krumlův neobyčejný život dokládá, že čestný a statečný postoj k životu může zlomit i nepřízeň totalitního režimu. A že díky velkým znalostem, pilné práci a příkladným osobním vlastnostem bylo možné se prosadit vedle Prahy i v dalším světovém městě – Vídni.

V současnosti Miloš Kruml působí jako viceprezident v Österreichische Gesellschaft für Denkmal- und Ortsbildpflege (ÖGDO), v prestižní rakouské společnosti pro památky, založené ve Vídni dne 12. června 1947. Jeho četné studie můžete sledovat na stránkách časopisu této společnosti „Steine sprechen“. V seznamu autorů je u jeho jména DI Dr. Milos Kruml uvedeno, že žije v Rakousku, Čechách a Řecku. A členové Klubu pravému Evropanu Miloši Krumlovi přejí: Ad multos annos!

Helga Turková

MUDR. JORDÁN JOACHIM, PRAHA 13. 5. 1943 – PRAHA 11. 7. 2016. K ODCHODU MECENÁŠE KLUBU ZA STAROU PRAHU

Před polovinou července 2016 přišla do našeho Klubu nečekaná zpráva o úmrtí MUDr. Jordána Joachima, který náhle odešel na sklonku dne 11. 7. ve svých 73 letech. Pohřeb se konal v úterý 19. 7. ve 14 hodin v kostele Panny Marie Sněžné, který sousedí s dlouholetým sídlem staropražských rodin Mikschů, Lauermannů, Votočků a Joachimů na Jungmannově náměstí. Po mši, kterou sloužil farář P. Antonín Klaret Dabrowski OFM, pokračovalo církevní rozloučení u rodinné hrobky (číslo V, 23, 141) podle návrhu Jana Kotěry na Olšanském hřbitově. Rodina připravila pro přítomné drobný tisk, vzpomínku s fotografiemi a s jímavými slovy jeho syna Jiřího. Text byl přeložen i do francouzštiny, protože rodina již od 19. století byla střediskem společenského setkávání českých a francouzských intelektuálů. Na závěr dne byli smuteční hosté pozváni k zavzpomínání na osobnost Jordána Joachima do jeho bytu, kdysi proslulého literárního salonu jeho prababičky Anny Lauermannové-Mikschové (15. 12. 1852 – 16. 6. 1932), píšící pod pseudonymem Felix Téver, a známou mezi mnoha přáteli jako Bábuška nebo paní Felicinka.

Maminka Jordána Joachima, PhDr. Jiřina Joachimová-Votočková (7. 8. 1907–7. 2. 1979), byla prapravnučkou Josefa Jungmanna a patřila k dlouhé tradici vědecké i společenské kultury u nás. Na kultivované porozumění pro památkové hodnoty Prahy navázala roku 1940, kdy začala pracovat v Klubu Za starou Prahu. Mohla zde, po studiích na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy jako historička a historička umění, uplatnit svůj rozhled a postoj k projednávaným problémům, založený na dokonalé znalosti pramenů a historické topografie. Její životním posláním byly osudy a dílo svaté Anežky, zakladatelky kláštera Na Františku. V letech 1946–1979 byla velice aktivní členkou domácí rady Klubu, tedy v době, kdy ženy v ní tvořily pouze maličkou část. V posledních letech života ji těšil zájem nejmladší generace Klubu – odbor mladých členů KZSP se v 70. letech 20. století scházel i v jejím památném bytě na Jungmannově náměstí. V těch dobách pobýval její jediný syn Jordán ve Francii, kde v emigraci, po dokončení studií medicíny, získával odbornou praxi. Nakonec vyplnil přání své maminky a vrátil se do vlasti. Ovšem komunistický režim ho trestal tím, že zaměstnání nalezl jen mimo Prahu a musil za ním dojíždět. O svou matku příkladně pečoval a umožnil její křesťanský odchod ze života v domácím prostředí.

Pamatujeme si však i jeho nostalgii, když bylo přes pomoc Klubu, v roce 1982 násilně vynuceno zrušení původního Zeyerova muzea v Liboci. Rodinné letní sídlo, vilu v Liboci, kdysi zakoupila jeho prababička od členů rodiny básníka a spisovatele Julia Zeyera. Poslední exkurzí v něm byla tehdy návštěva mladých členů Klubu.

Naštěstí po změně poměrů v roce 1989 svitla naděje na restituci rodinného jmění. Nejdříve se vrátila možnost opravovat starobylý dům na Jungmannově náměstí, o libockou vilu ale musel Jordán Joachim soudně bojovat. Tehdy mu svým svědectvím pomáhali i členové Klubu, Helena Čižinská-Smetáčková, Zdeněk Dušek a autorka tohoto příspěvku.

Lékař Joachim se po restitucích proměnil ve stavbyvedoucího a pomalu rekonstruoval dům na Novém Městě pražském, zvláště ve sklepě vybudoval prostory pro přátelská setkání nebo pro malé výstavy. Jeho kamarádi si zvykli při cestách do Prahy, nebo po Praze, ohlásit se dole u dveří a zastavit se alespoň na skok. Také já jsem si této možnosti považovala, už jen zazvonění na schodech druhého patra na prastarý zvonek s dlouhým táhlem, patrně poslední v Praze, mě symbolicky přenášelo do historie.

V roce 1997 zaplatil Jordán Joachim vydání Zápisků svého praprapradědečka Josefa Jungmanna, které mělo připomenout 150. výročí jeho úmrtí. O plánu informoval Radek Lunga, s ukázkami ve Zprávách Klubu Za starou Prahu 1/98, na s. 24–25. Zápisky ve sličné úpravě vydal roku 1998 Jiří Budka, edičně připravil Radek Lunga a cennou předmluvu Josef Jungmann stále živý sepsala Eva Ryšavá. Část nákladu poskytl Jordán Joachim k využití Klubu Za starou Prahu, Knihovně Národního muzea a Matici české, sekci Společnosti Národního muzea.

Jordán Joachim se snažil pokračovat v úsilí svých slavných předků. Pomáhal Klubu i finančně při hrazení administrativních úkolů. Přispíval i při dalších vlasteneckých akcích, při vydávání publikací, při obnovách hrobů zasloužilých osobností aj. Do roku 2016 náležel mezi obětavé mecenáše Klubu. Nebyl ovšem pouze mecenášem našeho spolku. V druhé polovině 90. let 20. století významně finančně podpořil projekt italského pianisty Francesca Lotora, který tak mohl nastudovat skladby, které složili umělci v Terezíně, např. Viktor Ullmann, Pavel Haas, Gideon Klein, a Rudolfa Karla, který komponoval i v pankrácké

věznici. Francesco Lotoro pak vydal CD nazvané Shoah a italské nastudování dětské opery Brundibár od skladatele Hanse Krásy, která byla původně nejméně 50x provedena dětmi v Terezíně a v současnosti je provozována po celém světě. Neměla by zapadnout ani jeho rozhodující finanční podpora brožury Heleny Čižinské a Josefa Hájka ke stému výročí posvěcení kostela sv. Antonína Paduánského v Praze-Holešovicích v roce 2014.

Rovněž pravidelně finančně podporoval aktivity Matice české. Díky jeho dotaci mohla být například odhalena pamětní deska na rodném domě historika PhDr. Josefa Hanzala, CSc. v Radhosticích nebo opraven hrob Ferdinanda Mikovce ve Sloupu v Čechách. Přispěl i na vydání matičních publikací (např. nové vydání životopisu Františka Palackého z pera Josefa Pekaře nebo Nevšední příběhy portrétů Lubomíra Sršně). Krátce před svou smrtí velmi štědře podpořil projekt nové expozice v rodném domku Josefa Jungmanna v Hudlicích. Těšil se na slavnostní otevření této expozice, připomínající význam rodu Jungmannů v českých dějinách, ke kterým se jako potomek hrdě hlásil.

Když jsem ho navštívila při jeho posledních narozeninách, plánoval obnovu Zeyerovy vily v Liboci. Ačkoliv toho v posledních letech mnoho nenamluvil, tehdy se rozhovořil a slíbil, že mne s Helenou Čižinskou konečně provede po libocké vile, kde nyní žijí jeho příbuzní, především dcera Jarmila s rodinou.

Jordán Joachim se naštěstí dožil narození čtyř vnoučat, tří od dcery Jarmily a jednoho od syna Jiřího. Ráda bych věřila, že i oni zdědí tradiční vztah jejich rodiny ke Klubu Za starou Prahu.

Helga Turková

Zemřel Jordán Joachim, milovaný otec, bratranec, dědeček, vzácný a nenahraditelný přítel.
V posledních více než patnácti letech jsme byli svědky tátova boje s duševní nemocí. Těžce jsme nesli oslabení části jeho rozumových schopností a změnu některých aspektů povahy. Přesto jsme nesmírně vděční za každou chvíli strávenou v jeho blízkosti. S postupným omezováním okruhu témat a zjednodušováním formy vyjadřování stále více vynikaly tátovy největší kvality: čistota myšlenek, laskavost a moudrost, oddanost svým blízkým, důvěra k lidem. Neztratil schopnost nahlédnout podstatu problému, ani svůj nezapomenutelný smysl pro humor. Díky nim nám dětem zůstal drahým otcem, největším rádcem a nedostižným vzorem. Děkuji rodině a přátelům, kteří na tátu nikdy nezanevřeli, podporovali ho a vzpomínali na něj v těžkých chvílích. Táta vás z duše miloval.

Jirka Joachim

Jordán Joachim est mort . Notre père, notre cousin, notre grand-père, notre irremplaçable et précieux ami. Pendant plus de quinze ans, nous avons été témoins de la lutte de notre père avec la maladie qui l'éprouvait psychiquement. C'était pour nous douloureux d'assister à l'affaiblissement de certaines de ses capacités intellectuelles et aux transformations de son caractère. Nous éprouvons cependant un sentiment de profonde reconnaissance pour chacun des instants vécus en sa compagnie. Au fur et à mesure que se resserait progressivement le cercle des thèmes abordables et que se simplifiaient les formes de son expression, brillaient toujours plus les principales qualités de notre père: la pureté de la pensée, la bonté et la sagesse, le dévouement à ses proches, la confiance envers les autres. Jamais ne l'a quitté son aptitude à pénétrer le fond d'un problème, jamais il n'a perdu son inoubliable sens de l'humour. Pour nous, ses enfants, il est ainsi resté notre père chéri, notre meilleur conseiller et un modèle inaccessible.
Je remercie la famille et les amis qui ne l'ont jamais abandonné, qui l'ont soutenu et se sont souvenus de lui dans les moments difficiles. Papa vous aimait de tout son coeur.

Jirka Joachim

Stránka upomínkového letáku pro smuteční hosty z rozloučení s panem doktorem Joachimem. Fotografie doplňuje krátký text jeho syna Jiřího.

KLUBOVNÍ UDÁLOSTI V LISTOPADU A PROSINCI 2016

Nejvýznamnější události závěru roku byla účast Klubu Za starou Prahu na veletrhu Památky – Muzea – Řemesla 2016, který se konal 4. – 5. listopadu na Výstavišti v Holešovicích. Tentokrát se podařilo jej umístit do pravého křídla paláce, podmínky tedy byly na rozdíl od minulého ročníku důstojné. Klub Za starou Prahu byl přesto jedním z mála spolků, které se veletrhu zúčastnily. Bohužel se ukazuje, že pro občanské aktivity je účast neúměrně nákladná a nepřináší to, co by se očekávalo. To ale není náš případ, knihkupectví získalo řadu významných kontaktů a postupně se daří (nejen) obchodní vztahy uvádět v život.

Kromě klasické expozice knihkupectví jsme měli na stánku i malou expozici historie Klubu v Juditině věži, neboť v roce 2017 to bude kulatých 90 let, co se Klub do věže nastěhoval. Instalovali jsme navíc také čtenářský koutek, kde si návštěvníci mohli zalistovat Věstníky z roku 1912, časopisem Turista z roku 1947 nebo magistrátními časopisy z osmdesátých let minulého století. K dispozici bylo i několik knih z počátku 20. století.

Přednáškový cyklus pokračoval druhé listopadové pondělí přednáškou historika umění a místopředsedy Klubu Richarda Biegela, další z cyklu o barokní architektuře. Přednášející se zaměřil na významného barokního architekta Jeana Baptistu Matheye, jehož tvorba u nás předznamenala příchod vrcholného baroka. Mezi jeho díla v Praze patří křižovnický kostel sv. Františka Serafinského u Karlova mostu či Trojský zámek. Jako obvykle bylo zcela plno a doktor Biegel se tématu zhostil s bravurou sobě vlastní.

Na poslední listopadové pondělí se nám bohužel sešly hned dvě akce. Ve 444. Hovorech o Praze nás členka domácí rady Kateřina Samojská provedla Prahou Karla IV. – královskou cestou z Pražského hradu na Staré Město a dále na Karlov. Dotkla se i urbanismu Nového Města pražského a císařova záměru vytvořit z Prahy hlavní město Svaté říše římské. Ve druhé akci toho dne – v přednášce Stavební proměny Litomyšle ve 20. století se mladá historička umění Anna Šubrtová snažila najít odpovědi na otázky spojené s moderní výstavbou v historickém prostředí města a reakcemi místních obyvatel na tuto výstavbu.

Čtvrtek 1. prosince v Juditině síni patřil křtu knihy Aleny Ježkové Karel IV. a jeho Praha. Knihu křtila předsedkyně Klubu Za starou Prahu Kateřina Bečková – a pokřtila ji dobře, neboť o knihu je (právem) velký zájem.

Jedinou, ale o to významnější přednášku v prosinci měl člen domácí rady a náš přední historik architektury Rostislav Švácha. Ve strhujícím výkladu představil Jindřicha Malátka a Ivo Loose, významné architekty, kteří patřili nejen mezi přední představitele skulpturalismu v české architektuře 60. a 70. let, ale měli také pozoruhodné životní osudy. Rostislav Švácha upozorňoval zejména na jejich úvahy související s ochranou památek a představil jejich významné projekty: nerealizovanou koncertní síň na Náměstí Republiky (1968), soutěžní návrh na dostavbu Staroměstské radnice (1971), náhrobek Jana Palacha a především budovu Transgasu, která je dnes akutně ohrožena demolicí. Přednáška měla nebývalý úspěch – poprvé v historii přednášek se stalo, že někteří zájemci, kteří přišli později, odešli domů s nepořízenou, protože se do síně prostě nevešli, a to ani k stání.

Poslední prosincovou akcí byly 445. Hovory o Praze. Hasan Zahirović poutavě hovořil o dlouho neznámé, tajné lásce Karla Čapka – Věře Hrůzové.

Jaroslav Navrátil

Knihkupectví Klubu i s klubovním knihkupcem na veletrhu Památky 2016 na pražském Výstavišti.

ZAJÍMAVOSTI A NOVINKY Z KNIHKUPECTVÍ

Předvánoční období a začátek roku jsou vždy časem, kdy vychází obrovské množství knih. Protože ale i v tomto odvětví jde především o peníze, je knižní trh deformován neustálými reklamními kampaněmi, ve kterých často zajímavá kniha zanikne. Připravili jsme proto krátký výběr knih, které rozhodně nenajdete na reklamních poutačích, ale které by vám přesto neměly uniknout. Všechny tituly jsou k dostání také v e-shopu našeho knihkupectví na adrese zastarouprahu.shop4you.cz.

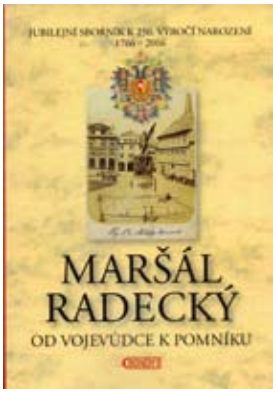

Maršál Radecký. Od vojevůdce k pomníku

Sborník příspěvků vydaný při příležitosti 250. výročí narození Jana Josefa Václava Radeckého z Radče, který se narodil v roce 1766 v Třebnici u Sedlčan. Spolek Radecký dlouhodobě usiluje o znovuvybudování jeho pomníku na Malostranském náměstí. Sborník se věnuje v první části osobnosti Radeckého, jeho životu a vojenské kariéře a mimo jiné se zde dočtete také o zdravotní péči o vojáky v dobách Radeckého. Druhá část je věnována historii vzniku původního pomníku a současnému úsilí o jeho znovuvybudování.

Spolek Radecký s podporou Ministerstva kultury, Praha 2016, rozměr 175 x 250 mm, 140 s., barevná příloha, česky, ISBN 978-80-88073-14-7

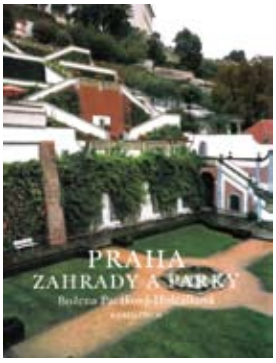

Božena Pacáková-Hošťálková: Praha. Zahrady a parky

Kniha Boženy Pacákové-Hošťálkové je po mnoha letech prvním dílem, které se podrobně zabývá pražskými zahradami. Proces jejich zakládání a proměny v běhu času jsou vysvětleny v první části knihy. Autorka se nevěnuje jen architektuře zahrad, ale pozornost věnuje i vysvětlování odborných pojmů nebo přehledu vysazených dřevin. V knize jsou obsaženy prakticky všechny pražské významné zahrady, které jsou zde seskupeny podle lokalit. Opomenuty nejsou ani okrajové části města jako Prosek nebo Chodov. Kniha je doplněna kvalitními barevnými fotografiemi.

Nakladatelství Karolinum, Praha 2016, rozměr 210 x 260 mm, 320 s., bar., česky, ISBN 978-80-246-2625-s3

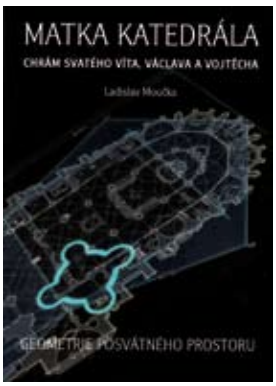

Ladislav Moučka: Matka katedrála

Tak jako u ostatních gotických katedrál, ani v případě Svatovítské katedrály se nedochovaly žádné dobové plány, které by obsahovaly prvotní kompoziční záměry jejích stavitelů. Měření provedená autorem knihy Ladislavem Moučkou jsou společně s výpočty podkladem ke geometrickým analýzám, jež poměrně přesvědčivě odhalují původní rýsované postupy, umožňující provést dodatečnou matematizaci stavby. Geometrická analýza řeší problematiku celkové proporční rytmizace staré části chrámu, vysvětluje postup stanovení hlavních os díla a zároveň způsob určení pozice Svatováclavské kaple i úroveň vysunutí Zlaté brány vůči tělesu katedrály. Dále objasňuje asymetrie vznikající v napojení závěru k podélnému trojlodí katedrály.

Nakladatelství Půdorys, Praha 2016, rozměr 205 x 295 mm, 144 s., bar, 140 kótovaných výkresů, česky, ISBN 978-80-86018-42-3

Jan Jehlík: Rukověť urbanismu

Kniha Jana Jehlíka, vysokoškolského učitele, je dílem, které se věnuje dosud často opomíjené oblasti architektury. Jak přistupovat k urbanistickým úkolům, jak postupovat od malých měřítek k velkým, od obecného k dílčímu, od ideje k formě? Kniha je určena nejen odborníkům, ale i veřejnosti, která se o toto téma zajímá.

Nakladatelství Ausdruckbooks, Praha 2016, rozměr 140 x 210 mm, 250 s., česky, ISBN 978-80-260-9558-3

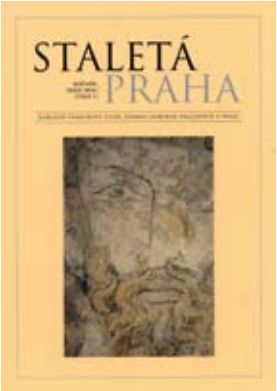

Staletá Praha 2016/1

První číslo časopisu bývá obvykle věnováno archeologii. Tentokrát je to ale jinak. Jeden z hlavních článků se věnuje Studentské památkové misi, na které se významně podílel i Klub Za starou Prahu, jejímu významu a výsledkům. Velice podrobně je díky ní zpracována tak zdánlivě památkově nevýznamná čtvrť, jako jsou Hlubočepy. Určitě vás zaujme i podrobný popis obchodního domu U Nováků nebo článek věnovaný ohroženému vyšehradskému nádraží. V neposlední řadě první číslo časopisu obsahuje první třetinu autorského rejstříku Věstníku Klubu Za starou Prahu. I když se jedná o časopis odborný, jsou všechny články napsány srozumitelně i pro velmi mírně poučeného čtenáře.

Národní památkový ústav, ÚOP v Praze, rozměr 210 x 297 mm, 168 s., bar., ISSN 0231-6056

Ivan Fuksa: Pevnost Terezín proti pruské rozpínavosti

Autor knihy Ivan Fuksa zachycuje dosud nejméně zmapované období historie pevnosti Terezín – její vývoj v 19. století. Pevnost Terezín, jako každé větší opevnění, byla až do 80. let 19. století neustále rozšiřována a modernizována. Snažila se držet krok s moderními pevnostními trendy. Do dnešních dob byl vývoj pevnosti Terezín opomíjen a vytvořil tak bílé místo na pomyslné mapě jejích dějin. Tato kniha se snaží vzniklou mezeru vyplnit. Kniha je vybavena mohutnou obrazovou a plánovou dokumentací.

Národní muzeum, Praha 2016, rozměr 250 x 285 mm, 305 s., česky, ISBN 978-80-7036-501-4

Gottfried Müller: Melancholie a dobrodružnost stavění. 25 zapomenutých staveb

Česko-německá publikace 25 dobrodružných architektonických příběhů – portrétů ztracených domů, německého výtvarníka Gottfrieda Müllera. Příběhy vypraví o útrapách stavění, podivnostech stavebníků a vrtoších investorů. Všechny stavby jsou od začátku do konce vymyšlené, jedná se o uměleckou invenci autora.

Markéta Mráčková, Barbora Šimonová a kulturní družstvo cosa.cz za podpory Česko-německého fondu budoucnosti, Nadace české architektury a Nadačního fondu Art-Now, Praha 2016, 64 s., ISBN 978-80-270-0646-5.

Michal Kohout: Forma sleduje smysl

Autor knihy Michal Kohout je od roku 2012 vedoucím Ústavu nauky o budovách a garantem programu bydlení na Fakultě architektury ČVUT. Je spoluzakladatelem nakladatelství Zlatý řez a výzkumné organizace Centrum kvality bydlení. Kniha je souborem úvah, které se srozumitelným jazykem a čtivou formou snaží vymezit sociální roli architektury a přispět tak k lepšímu povědomí o této významné složce ovlivňující společenský soulad i radost ze života nás všech.

Obec širšího společenství unitářů, Praha 2016, rozměr 135 x 190 mm, 158 s., čb., česky, ISBN 978-80-904909-6-3

Památková obnova vilové architektury 20. a 30. let 20. století

I když má publikace vročení 2015, spatřila světlo světa až před vánoci. Najde uplatnění při procesu plánování a realizace obnovy památek vilové architektury 20. a 30. let 20. století. Poslouží dobře památkářům i jednotlivým vlastníkům dotčených památek.

Národní památkový ústav, Praha 2015, 200 x 240 mm, 95 str., ISBN 978-80-7480-036-8

Miroslava Buriánková a kol.: Móda v kruhu času

Retro je dnes v módě. Co vše je ale v módě retro? Výpravná publikace Miroslavy Buriánkové a kolektivu k tomuto tématu přistupuje poněkud netradičně a ukazuje věčné návraty módy, které se zdaleka neomezují pouze na poslední půlstoletí, tj. na dobu, která s pojmem retro běžně spojována. Přenese čtenáře jak do doby, která je relativně nedávná, tj. do období socialistického Československa, tak do obdivované první republiky, 19. století či dalekého orientu.

Nakladatelství Grada Publishning, Praha 2016, 208 str., 160 x 240 mm, ISBN 978-80-271-0185-6

Olgoj Chorchoj: Logika emoce

Designéři a architekti Michal Froněk a Jan Němeček založili společné studio nazvané Olgoj Chorchoj v roce 1990. Kniha představuje profesní dráhu studia v oblasti designu, architektury a výstavnictví formou autorských esejů a kompletním soupisem jejich dosavadních realizací.
Editory publikace jsou Lada Hubatová-Vacková a Rostislav Koryčánek a vychází u příležitosti retrospektivní výstavy konané v Uměleckoprůmyslovém muzeu Moravské galerie v Brně (9. 12. 2016 – 16. 4. 2017). Kniha existuje i v anglické verzi.

Moravská galerie Brno a Vysoká škola uměleckopůmyslová Praha, r. 2016, rozměr 225 x 285 mm, 249 s., bar., česky, ISBN 978-80-7027-301-2

Konstantina Hlaváčková: Móda za železnou oponou

Kniha Konstantiny Hlaváčkové sleduje vývoj módy v Československu mezi lety 1948 až 1989 v politickém a sociálním kontextu. Omezování individuality se projevovalo stejně důsledně v módě jako v každodenním životě a tento tlak působil v různé intenzitě celé čtyřicetileté období vlády komunistické strany. Na 300 reprodukcí zahrnuje dobové fotografie z časopisů, reprodukce oděvních exponátů ze sbírek UPM a také snímky předních českých fotografů.

Nakladatelství Grada Publishing a Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, r. 2016, rozměr 167 x 241 mm, 288 s., bar., ISBN 978-80-7101-156-9

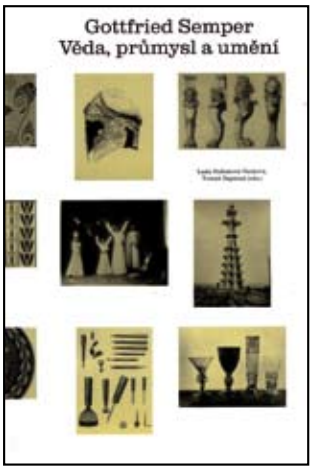

Gottfried Semper: Věda, průmysl a umění

Dvojjazyčná česko-německá edice Semperova někdejšího „programatického“ textu je doplněna o odborné doslovy Jindřicha Vybírala a editorů Lady Hubatové-Vackové a Tomáše Zapletala. Text Věda, průmysl a umění vznikl v přímé návaznosti na londýnskou Světovou výstavu a je referenčním spisem jak pro všechna další vlivná díla architekta a teoretika historismu Gottfrieda Sempera (1803–1879), tak i pro kontext rodícího se uměleckého průmyslu.

Vysoká škola uměleckoprůmyslová, Praha 2016, rozměr 155 x 235 mm, 238 s., bar., ISBN 978-80-87989-14-2

V tomto čísle si také přečtete, že...

... Praha 5 by měla ráda na břehu Vltavy ruské kolo, třeba takové, jaké mají v Marseille, str. 18

... Brno se potýká s památkovou ochranou bývalé káznice, str. 24

KLUB ZA STAROU PRAHU

... evropské dotace mohou na jedné straně prospět a na druhé uškodit, str. 31

ČESKÝ KINEMATOGRAF

Počátky filmového průmyslu 1896–1930

Výstava Národního technického muzea

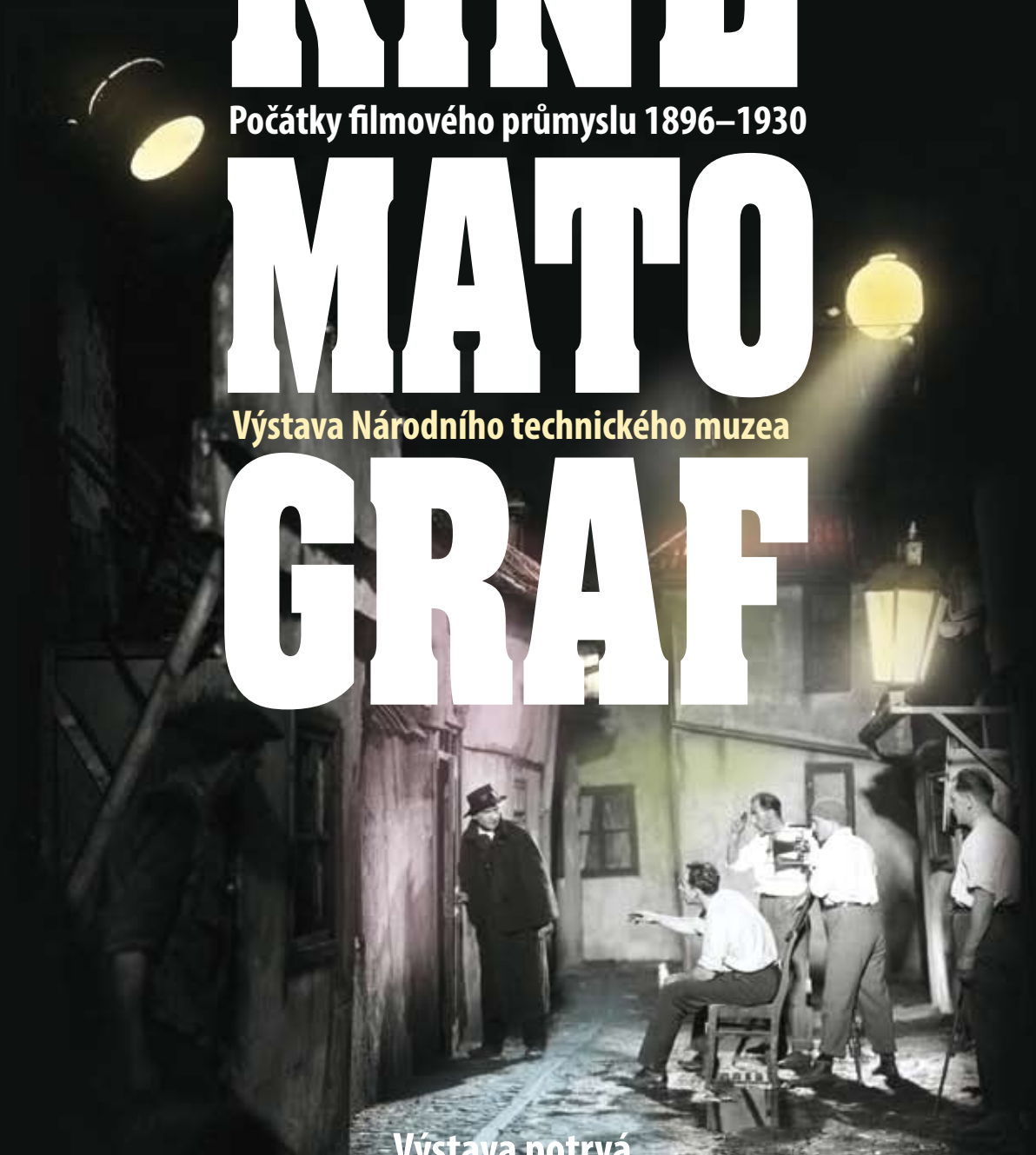

Výstava potrvá
od 28. září 2016 do 15. října 2017

www.ntm.cz
www.nfa.cz

NÁRODNÍ TECHNICKÉ MUZEUM

CZECH CINEMATOGRAPH.

The Dawning of the Film Industry (1896–1930)

The exhibition at the National Technical Museum will be open from September 28th, 2016 until October 15th, 2017

Národní technické muzeum, Kostelní 42, Praha 7

Ve spolupráci | In Collaboration with

MINISTERSTVO KULTURY

Národní filmový archiv

Partner NTM | The NTM Partner

ŠKODA

Hlavní mediální partner | Main Media Partner

Česká televize

Mediální partner | Media Partner

Český rozhlas